

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú. ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PES A JEHO UPLATNĚNÍ V ZÁCHRANÁŘSKÉ A
PÁTRACÍ PRÁCI**

Autor práce: Zdeňka Cibulková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Denní

Vedoucí práce: Jaroslav Hovorka, Mgr.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Hovorkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

CIBULKOVÁ, Z. *Pes a jeho uplatnění v záchranné a pátrací práci: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2019. 66 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jaroslav Hovorka

Klíčová slova: služební pes, kynologie, záchranná kynologie, služební kynologie, pachové práce.

Tato práce bude obsahovat poznatky k uplatnění psa v záchranných a pátracích pracích. Bude rozdělena do sedmi kapitol, ve kterých bude popsána historie využití psa ve vojenských, bezpečnostních složkách a následně v záchranných činnostech. Práce bude obsahovat i praktický příklad vedení výcviku vhodného plemene psa se zaměřením na vyhledávání osob pod troskami.

ABSTRACT

CIBULKOVÁ, Z. *Dog and his application at rescuing and searching jobs: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2019. 66 p. Supervisor: Mgr. Jaroslav Hovorka

Key words: service dog, cynology, rescuecynology, servicecynology, odorwork.

This bachelor thesis deals with employing a dog in search and rescue. It is divided into seven chapters describing the history of using dogs in military, security forces/services and then in rescue activities. Thesis also describes an example (illustration) of training a suitable breed focused on searching persons in rubble.

Obsah

Úvod	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	8
2 Historie služební kynologie	8
2.1 Využití psa ve starověku a středověku	9
2.2 Využití psa od 18. století	10
2.3 Policejní a služební kynologie od období po první průmyslové revoluci	12
2.4 Začátky kynologie v českých zemích	13
2.5 Počátky kynologie v četnické a policejní službě	15
2.6 Četnická kynologie na území našeho státu po roce 1900	16
3 Služební a pracovní plemena psů	19
3.1 Fylogenetický původ psa, předkové a příbuzní	19
Rozdělení plemen psů do skupin dle FCI	20
Rozdělení psů podle plemen:	21
3.1.1 Historie a původ německého ovčáka jako nejpoužívanějšího plemene v ozbrojených sborech Německa	22
3.1.2 Policejní pes	22
3.2 Záchranářský pes	23
3.2.1 Volba psa pro záchranářské účely	24
4 Využití služebních psů	26
4.1 Vybraná psí plemena	26
4.2 Výchova služebních psů	29
4.2.1 Seznamování psovoda se psem	31
4.3 Využití služebních psů	32
4.3.1 Výcvik služebního psa	34
5 Výcvik záchranného psa	35
5.1 Novodobá záchranářská kynologie	35
5.2 Výcvik záchranného psa	36
5.2.1 Výběr psa	37
5.2.2 Vybavení a označení psa	38
5.2.3 Socializace a motivace psa	39
5.2.4 Požadavky na figuranta	41
5.2.5 Druhy označení osoby	41
5.2.6 Návuk označení osoby štěkáním	43
5.2.7 Střídání terénů	45
5.3 Zásady výcviku psů a podněty používané k výcviku	46
6 Pachová práce služebních psů	48
6.1.1 Vlastnosti cvičitele psa stopaře	49
ad. a) Začátky prací mladého psa	50
ad. b) Začáteční práce s budoucím stopařem	51
ad. c) Přeměna psa v pevného, jistého a čistého stopaře	51
ad. d) Práce s první stopou	52
7 Výzkumné šetření	55
7.1 Řízený rozhovor	55
Závěr	59
Seznam použitých zdrojů	60
Přílohy	63
Záznam ze dne 16.3.	64

Úvod

Tématem této práce je pes a jeho uplatnění v záchranářské a pátrací práci. Pro tyto práce je však třeba vybrat, vycvičit a vhodně nasazovat určitá plemena psů podle jejich charakteru, vlastností, fyzické a psychické odolnosti. Právě výběrem, výchovou a typováním vhodných plemen psů na vědeckých základech, se zabývá dnes již samostatný vědní obor a tím je KYNOLOGIE.

Pro oblast bezpečnostních, vojenských a záchranných složek se obecně užívá pojem „SLUŽEBNÍ KYNOLOGIE“. To je poměrně mladý obor, který se začal osamostatňovat koncem 19. století. Dříve byl pes cvičen a vychován pro účely ochrany objektů – hlídání obydlí, k ochraně živého majetku konkrétních osob (ochrany zvířecích stád), a také pro lovecké účely.

V 50. – 60. letech minulého století byly výchova a výcvik psů v bezpečnostních složkách zaměřeny na pátrání po osobách, na jejich zadržení, ale také na pátrání po osobách pohřešovaných, zejména v členitém a nesnadno přístupném terénu. V 70. letech začala kynologie rozvíjet metody a postupy pro výchovu a výcvik vhodných plemen psů také pro záchranáře a hasiče.

Obor služební kynologie, který se zabývá výběrem, výchovou a výcvikem služebních psů pro záchranářské práce se neustále rozvíjí, zdokonaluje, a kromě výcviku psů se zdokonalují metody, postupy a prostředky výcviku samotných záchranářů.

Rozsah výcviku výše uvedených subjektů, tedy psa i záchranáře, je poměrně složitý, protože zasahují ve velmi různorodém prostředí. Je výhodou, že pro určitá prostředí lze vycvičit jednoho psa, proto je lze vhodně střídat, ale záchranář, který zde pracuje, zůstává jeden a zpravidla není, kdo by ho vystřídal.

Proto právě záchranáři, kteří mohou být nasazeni v podstatě po celém světě, zasluhují naši úctu, protože často na místě zásahu nasazují vlastní životy, aby se svými psy vyhledali a označili místa, kde se nachází osoby, které potřebují pomoc.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem této práce bude prezentovat možnosti služebních, zejména záchranářských, psů pro využití při pátrání po osobách. Budou zde prezentována vhodná plemena psů, jejich možnosti nasazení i způsoby výchovy a výcviku.

Tato práce bude mít dvě samostatné části, část teoretickou a část praktickou, které se budou doplňovat, a budou obsahovat celkem sedm kapitol.

První kapitola bude zahrnovat cíl, jehož má být v práci dosaženo a budou uvedeny metody, které k tomu budou využity.

Ve druhé kapitole bude představen historický vývoj v oblasti využití psa v podmínkách armád, policie, a nakonec i v záchranářských akcích.

Třetí kapitola bude obsahovat přehled plemen psů vhodných pro služební a záchranářské účely. Budou uvedeny jejich vlastnosti, možnosti výchovy i výcviku a budou představeny počátky využití psa v těchto oblastech lidské činnosti.

Ve třetí kapitole budou uvedena plemena psů, popsány jejich vlastnosti, na základě kterých je prováděn výběr vhodných jedinců pro služební účely. Budou zde popsána jednotlivá plemena psů vhodná pro služební práci psů, jejich výchova, výcvik a účelu jejich nasazení u státních složek.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na příklady využití psa pro různé služební účely, bude prezentován výcvik záchranného a služebního psa, včetně vhodných plemen psů pro záchranářskou a služební práci se zaměřením na vyhledávání osob v sutinách.

V páté kapitole bude představen výcvik psa na pachové práce. Budou uvedeny a popsány vlastnosti, které by měl mít i samotný cvičitel psa stopaře, vlastnosti psa a budou uvedeny začátky práce se štěnětem. Šestá kapitola je kapitolou, která je zahrnuta do praktické části práce se zaměřením na pachovou práci psa.

Sedmá kapitola bude obsahovat aktuální poznatky získané strukturovaným rozhovorem s odborníkem na záchranářskou kynologii se zaměřením na pachovou práci psa záchranáře.

K vyhotovení práce budou využity metody strukturovaného rozhovoru, logického myšlení, analýzy, syntézy a dedukce získaných odborných informací a metody matematické i grafické.

2 Historie služební kynologie

Výcvik a využití psa pro služební účely policie, vojska nebo záchranářů není ničím novým. O prvních pokusech využití služebního psa pro služební účely četnictva nebo obdobných zbrojených sborů spadá do období přelomu 19 a 20. stol. Právě na základě těchto pokusů se vyvinul prakticky nový obor, který se zabývá výchovou, výcvikem a výběrem vhodného plemene psů pro konkrétní práci – KYNOLOGIE. Proto v této části bude zmapována historie využití služební kynologie a bude rozdělena do tří částí. V první budou uvedeny poznatky o výchově a výcviku psa a o jeho využívání z období starověku a středověku, ve druhé části pak z období po první průmyslové revoluci se zaměřením na využití psa ve válečných podmínkách a pro vojenské účely a ve třetí části to budou informace o policejní a služební kynologii od období po první průmyslové revoluci se zaměřením na výchovu a výcvik pro ryze policejní účely.

2.1 Využití psa ve starověku a středověku

Vztahy mezi člověkem a psem jsou prastaré a písemné zápisy, které nesahají ani tak daleko, aby bylo možno zjistit, ve které době se stal pes pomocníkem a průvodcem člověka. Počátek sblížení člověka se psem se vysvětluje tak, že pes se v divočině zdržoval poblíž lidských obydlí, živil se zbytky lidské potravy a upozorňoval člověka na nebezpečí. Člověk vystihl tuto pomoc psa, a tak postupně došlo k jeho zdomácnění.

Vzhledem k tomu, že nejstarším povoláním člověka byl lov zvěře, lze mít za to, že to byl právě lovec, který jako první používal psa pro svou potřebu. Člověk postřehl u psa ostražitost spočívající v jeho mimořádných čichových a sluchových schopnostech, proto jejich vlastností a dovedností využil člověk pro sebe. Pes se postupem doby stal ochráncem jeho lidského obydlí, majetku, pomocníkem na lovu a posléze i v pastýřství.

Ostražitost a pohotovost přiblížily psa k člověku. Jeho oddanost a věrnost založily ono pouto, jež není mezi člověkem a jinými zvířaty. Pro tyto vlastnosti, užitečnost a služby byl pes opěvován i starověkými kulturními národy.

V historii můžeme najít mnoho příkladů o tom, že pes byl většinou národů vážen, ctěn, mnohdy stavěn i na úroveň bohů. Egypťané, stejně jako např. Inkové, Peršané, Indové a další, psa uctívali jako strážce podsvětí a průvodce do království smrti. To bylo velké ocenění, neboť Egypťané kult smrti povyšovali nad vše ostatní – žili vlastně jen po smrti. Jejich bůh Anubis měl lidské tělo s psí hlavou. Na jeho počest bylo dokonce

založeno město Cynopolis, kde byli psi chráněni a uctíváni. Kde pes uhynul, držel se smutek. Zvíře bylo nabalzamováno a uloženo na zvláštním pohřebišti.

Pes lovil, strážil, bojoval, byl pro radost a člověk ho choval i pro radost ve Středomoří, v Orientu, na Sumatře i v Číně. Již před dvěma tisíci lety napsal Cicero: *„Jaká věrnost psa, který hlídá vše, co mu svěříme do péče. Jaká hrdinnost při obraně pána. Jaká nenávisť k protivníkovi. Jaká jemnost nosu při sledování stop, jaká lovecká náruživost. To vše svědčí o tom, že toto zvíře bylo stvořeno jen a jen pro užitek člověku...“*¹

V Evropě v době vzniku křesťanství však hraje pes úlohu rozporuplnou. Bible hovoří o psu spíše hanlivě, nebude prý přijat do ráje. Ovšem pozdější církevní spisy oceňují u psů jejich vlastnosti, věrnost a oddanost. Mnozí svatí jsou psy dokonce i doprovázeni.

A co u nás za dob Přemyslovců? Zde vlastní největší smečky loveckých psů feudálové, jsou na ně hrdí, dávají si je darem, cení si jejich vynikajících loveckých schopností. Dámy pak s oblibou chovají malé psíčky „rukávníky“. Za renesance se psi „pracovali“ až do ložnic šlechty.²

2.2 Využití psa od 18. století

V Německu začali používat psy k vojenským účelům v roce 1884 (přibližně čtyřicet let po prvním použití psů v ruské armádě). Psi jsou připravováni hlavně ke službě strážní, sanitní, hlídkové a spojovací. Ve válce v letech 1914-1918 měla německá armáda kolem 30 000 dobře vycvičených psů (na začátku války jich měla 5 000). Německé velení zabavilo v Belgii a severních částech Francie všechny vhodné psy pro válečné účely a zřídilo pro ně v Německu řadu psinců.

Ve Francii, Anglii a jiných zemích bylo ve vojenských útvech nepatrné množství psů. V roce 1914 měla Belgie ve své armádě 250 služebních psů, Anglie 100 a Francie pouze několik. Úspěšné použití psů ve válce však vyvolalo u francouzské a anglické armády potřebu vybavit se větším počtem služebních psů.

¹RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 13-15

²RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 15

Proto bylo francouzskou vojenskou správou odvedeno velké množství psů, jež vlastnilo obyvatelstvo. K jejich výcviku byli získáni amatérští i profesionální cvičitelé.

Za první světové války bylo vycvičeno 10 000 psů, kteří vykonávali zejména službu spojovací. Začátky použití psů k pátrací službě patří do dávno minulých dob. V literatuře jsou zmínky o použití pátracích psů již v otrokářské společnosti. Stopování lidí psy se v následujících dobách postupně rozšířilo do různých států. Pátracího psa (stopaře) začali používat v padesátých letech minulého století k ochraně státních hranic.

Psi, kteří vykonávali strážní službu, ale také pátrali, stopovali a zadržovali osoby, které se snažily překročit hranice. Přirozené schopnosti psa – dobrý čich, ostrý sluch, fyzická zdatnost, závislost na člověku a vysoce vyvinutý nervový systém – umožňují u psa vypěstovat návyky nutné pro vykonávání té či oné služby. Psů se používalo ke stopování zločinců, k ochraně majetku a života, k obraně a ochraně člověka, k tahu, nošení nákladů, v dopravě, ke hlídání stád, k podávání zpráv a k dalším účelům. K tomuto byli a stále jsou vhodní psi různých plemen, ovčáctí psi, lajky, dobrmani, erdelteriéri, boxeři, kolie apod.³

Využití psa pro služební účely

Nejvýmluvnějším doporučením pro používání služebních psů v četnické službě asi je smutná statistika útoků na životy četníků ve službě a povážlivý seznam jmen hrdinů, skosených zákeřnou rukou, pravděpodobně při zatýkání pachatelů nejzávažnější trestné činnosti, při pronásledování pachatelů v době konání služby. Je téměř bezesporu jisté, že k převážné části těchto útoků by vůbec bylo nedošlo, kdyby napadení bývali byli na svých službách doprovázeni dobře vycvičenými služebními psy.

*„Jest tedy služební pes v prvé řadě spolehlivým obráncem svého vůdce, schopným jsa nadán výtečným čichem varovat ho před nebezpečím již na veliké vzdálenosti, ale vedle toho je schopen bránit energicky vůdce, je-li tento napaden bezprostředně, hlavně pak v situacích, kdy na použití zbraně je pozdě a tam, kde mu použití zbraně bylo znemožněno“.*⁴

³RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 15-17

⁴RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR., ISBN 978-80-904210-3-5., s. 12

„Dobrý pes umožňuje četníkovi ve službě odvážit se klidně i do situací, které jinak vyžadují přítomnost dvou i více četníků. Zvláště v terénu nepřehledném a za noci dodává pes pozitivní jistoty a bezpečnosti a je nenahraditelným pomocníkem a ochráncem. Služební pes je nadán přírodou vynikajícími vlastnostmi, může však být prospěšný i jinak. Schopností stopovati pomáhá snadno odhalovat situace, které by bez jeho pomoci zůstaly často nevyjasněno záhadou, a tím nejen zjednáva cestu právu a pomáhá stíhati zlo, ale pracuje v rukou zkušeného vůdce, dopomáhá tomuto k pozoruhodným služebním úspěchům a osobní popularitě“.⁵

2.3 Policejní a služební kynologie od období po první průmyslové revoluci

Historie služební, resp. policejní kynologie spadá do druhé poloviny 19. století, a to konkrétně na území Německého císařství. Zde byl doložitelně nasazen pes (německý ovčák) k vyhledání zmizelé osoby na základě pachové stopy, kdy psu byl předložen k načichání předmět, který hledaná osoba měla na sobě.

Kromě vyhledávání osob byl dále služební pes také využíván k pátrání po pachatelích a k jejich zadržení, a to také na základě pachové stopy, kterou za sebou unikající pachatel zanechal. Zpravidla se jednalo o nasazení psů ihned nebo neprodleně po spáchaném činu se záměrem pachatele zadržet.

V neposlední řadě je třeba do historického kontextu zahrnout využívání psa v policejních činnostech, a také zařadit psy obránáře, kteří byli a jsou využíváni proti ataku na policisty nebo na osoby či objekty, které jsou jimi střežené.

Nelze opomenout, že v počátcích policejní a následně i služební kynologie se jednalo o výchovu a výcvik psů jen na základě dlouhodobých zkušeností s výchovou a výcvikem pro kynologii zanícených policistů, resp. četníků, kteří nejprve sami a později i ve zvlášť k tomu zřízených střediscích vychovávali a cvičili budoucí služební psy.

Je nutné také připomenout, že zpočátku byli psi cvičeni ke všeobecným dovednostem, tedy např. jak k pátrání, tak k jejich zadržování nebo i k obranným účelům.

V první polovině 20. století byla policejní a služební kynologie ovlivněna nejen novými vědeckými poznatky z oblasti zvěrolékařství, ale také na základě poznatků

⁵RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 12

psychologie živých organismů. Na základě nových vědeckých poznatků, došlo v oblasti přírodovědných věd k oddělení nové vědecké disciplíny zabývající se využitím různých plemen psů – KYNOLOGIE.

2.4 Začátky kynologie v českých zemích

Počátky kynologie z historického hlediska jsou v českých zemích (obdobně jako v jiných státech) nejvíce spjaty s výchovou, výcvikem a výběrem pro lovecké, později pro myslivecké účely. Historické prameny uvádějí, že již Karel IV., římský císař a český král, měl na svém hradě Karlštejn velký psinec, ve kterém se mu místní lovčí staral o cílený chov loveckých psů.

V průběhu 16.-19. století bylo naše území oblíbeným loveckým místem rakousko-uherské monarchie a tomu musela odpovídat také úroveň chovaných psů. Lovečtí psi z českých zemích byli v celé Evropě vysoce ceněni a měli tu nejlepší pověst.⁶

Mezi první v Čechách vzniklé kynologické organizace je řazen Spolek myslivců založený v roce 1848 v Mělníce, který měl ve svých stanovách zakotvenu i povinnost pečovat o chov čistokrevných loveckých psů. Na něj navazoval v roce 1883 založený Ústřední spolek pro ochranu honby a chov loveckých psů. Právě v tomto spolku byla založena naše první plemenná kniha, která nesla název „kniha kmenorodová“.

Lovecká plemena měla jasně vyznačeného společného jmenovatele – využití psa při výkonu práva myslivosti. U ostatních plemen byla, vzhledem k různorodému použití psů situace trochu složitější. Přesto v roce 1898 vznikl Zemský spolek chovatelů ušlechtilých psů, který mimo jiné zavedl Zemskou knihu rodokmenů psů a jejich jmenný rejstřík. Tento spolek pořádal v letech 1899 a 1901 v Praze Zemské výstavy, kterých se zúčastnilo něco okolo stovky psů. Činnost zemského spolku chovatelů ušlechtilých psů ukončila 1. světová válka.

Opětovně se u nás začala kynologie organizovat až kolem roku 1919. V roce 1925 vychází publikace „Československá kniha rodokmenů“, kterou vydal Československý lovecký a kynologický říšský svaz. Jsou v ní uvedeny všechny zkušební řády, např. „Zkušební řád pro ohaře“, „Předpisy o soukání jezevců a foxteriérů“, a zejména

⁶RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR., ISBN 978-80-904210-3-5., s. 24

pak „Zkušební řád pro policejní psy“ apod. Z historického hlediska je zajímavý také seznam tehdejších chovatelských stanic. Tehdejší výstavní katalogy také prezentovaly seznam vhodných plemen psů od německých krátkosrstých ohařů, přes německé ovčáky, až po Blenheim-španěli.

V roce 1929 vznikla Československá kynologická unie (ČSKU), která byla v následujících letech oficiálně uznána i státními orgány. Československá kynologická unie zastupovala kynologii i vůči zahraničí a na generálním zasedání FCI pořádaném ve dnech 21.-23.3. března 1934 v Monte Carlu se stalo Československo řádným členem FCI.

Československá kynologická unie zastřešovala naši kynologii až do 2.světové války. Po 2. světové válce neměli jednoduchou situaci psi ani lidé okolo nich.⁷

Po vypuknutí války bylo cvičení psů značně redukováno. Česká armáda byla v roce 1939 zrušena, ale psi hojně využívali německé vojenské složky. Především se psi využívali na vyhledávání nevybuchlých min.⁸

Zhruba od roku 1960 byla kynologie rozdělena do tří odvětví podle dalšího nasazení psů podle plemen, a to na:

- a) plemena lovecká,
- b) pracovní,
- c) společenská

Na základě tohoto rozdělení plemen psů pak vznikly specializované kynologické organizace, které měly vlastní chovatelské i výstavní předpisy a spojovalo je pouze prostřednictvím Federálního výboru mysliveckých svazů zprostředkované zastřešení v FCI, mezinárodní výstava psů v Brně a Svazem chovatelů vedený rejstřík chráněných názvů chovatelských stanic.

Česká republika má svá dvě plemena. V roce 1963 byl FCI uznán český teriér. Plemeno, které je řazeno do FCI skupiny III. bylo původně vyšlechtěno jako plemeno

⁷TICHÁ, V. *Kynologie v České republice* [online]. Praha: ČeskoMoravská Kynologická Unie, 2010 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z WWW: <http://www.cmku.cz/cz/detail-clanku/kynologie-v-ceske-republice-120>

⁸SLUPSKÝ, J. *Využití psů v bezpečnostních službách* [online] Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2017/2018 [cit. 2019-02-19]. Bakalářská práce

lovecké. Českému teriéroví vlohy pro práci nechybí ani teď, ale vzhledem ke své milé a klidné povaze se v poslední době uplatňuje spíše jako pes společenský.

V prosinci roku 1992, těsně před rozdělením Československa, vznikla Českomoravská kynologická unie (ČMKU), která zastřešuje českou kynologii do současné doby. Novou organizaci čekala řada úkolů, kterými se jako červená nit táhla nutnost udělat z kynologie jednotný celek na území ČSR, později ČR a upřesnit mantinely pro chov psů s průkazem původu. Dnes jsou základní řády pro chov psů jednotné a vycházejí z předpisů FCI. V roce 1993 jsme s rozdělením Československa na dva státy přišli o řádné členství v FCI a stali se členem asociovaným. Řádné členství získala Česká republika opět v roce 1997. Stejně jako v řadě dalších států i v České republice je na programu otázka vztahu mezi člověkem a psem.⁹

2.5 Počátky kynologie v četnické a policejní službě

Samotné počátky využití psů se psy v policejní službě mají kořeny až v období habsburské monarchie. Již našim předkům střežícím státní hranici byly velmi dobře známy přednosti psa doprovázejícího svého pána při výkonu jeho strážní služby. Ostražitost, sluchové, zrakové a čichové schopnosti byly přednosti, které člověku chybějí, a tak je vždy nahrazoval pes.

V těchto souvislostech začaly také armády v průběhu 19. století využívat schopnosti psů ve strážní službě či k vyhledávání zraněných a zemřelých vojáků na bojišti. Dále byli psi používáni k pronásledování uprchlých osob z vězení, z míst trestných činů nebo jako poslů v místech, do kterých nebylo možné vyslat člověka.

Metodická příručka Poučení o službě pro zemské četnictvo (vydané roku 1851), Hlava I. Poučení všeobecné, obsahují stať, která se zabývala důrazem na chování a vystupování četníků na veřejnosti. „...Četník musel být člověk vážný a vědomý si důležitosti svěřeného poslání. Za jeho významnou vlastnost byla považována ráznost a zběhlost ve styku s obyvatelstvem. Četníci měli zakázáno kouřit na ulici a při vcházení do úřadů či soukromých bytů. Dále nesměli s kýmkoliv důvěrně vést se za ruce, vodit s sebou psy, nemístně se smáti, jakož i nepřírozeně a přepjatě pohybovat tělem...“¹⁰

⁹TICHÁ, V. *Kynologie v České republice* [online]. Praha: ČeskoMoravská Kynologická Unie, 2010 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z WWW: <http://www.cmku.cz/cz/detail-clanku/kynologie-v-ceske-republice-120>

¹⁰RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 26

Důvodem byla snaha vyhnout se špatnému posuzování či posměchu ze strany obyvatelstva. Jelikož u zákazu „vodit s sebou psy“ není uvedena žádná výjimka, je jasné, že se o využití psů v bezpečnostní službě v této době vůbec neuvažovalo. A to přesto, že se v sousedním Německu chovem a výcvikem psů pro policejní praxi zabývali již na začátku 18. století.

Nejdřív se používala velmi dobře známá plemena, jako jsou boxeři, dobrmani, knírači, němečtí ovčáci apod. Tito psi byli pro službu velmi dobře upotřebitelní, vyžadovali však na tehdejší dobu příliš mnoho pečlivého a důsledného výcviku. Koncem 19. století začal být pes již běžně využíván v pohraniční, četnické a policejní službě.¹¹

2.6 Četnická kynologie na území našeho státu po roce 1900

Na úvod se odchýlíme od českého území. Od roku 1903, kdy bylo založeno státní výchovné a výcvikové středisko pro policejní psy v Grünheide u Berlína, které bylo kynology označováno jako „Hochschule“ (vysoká škola). Právě v tomto institutu se začala psát historie výchovy a výcviku policejních psů založená na vědeckých poznatcích. Psi, v tomto případě plemeno německého ovčáka, zde byli speciálně cvičeni pro pachové práce i pro naše území.

Vzhledem k neexistenci jazykové a kulturní bariéry začaly být německé zkušenosti poměrně záhy přebírány rakouskými bezpečnostními orgány. Zpočátku panovala mezi důstojníky policie a četnictva jistá nedůvěra k nasazení psů do policejních složek. Brzy se prokázalo, že německý ovčák je vybaven mimořádně dobrým čichem, jeho vysokou poslušností, vytrvalostí a dobrou fyzickou i psychickou kondicí. Proto bylo rozhodnuto, že v té době toto plemeno psů bude ideální pro práci s pachovou stopou, přesněji k pátrání po osobách.

Jedním z prvních zakladatelů četnické kynologie na území našeho státu a průkopníkem při využívání německého ovčáka k pátrání tzv. „horké stopě“ byl český četnický rytmistr Theodor Rotter. Jmenovaný se již v této době roku 1900 zabýval chovem a výběrem vhodných psů pro policejní účely, a proto v roce 1908, v rámci své dovolené, navštívil v německém Saarbrückenu kurz pro výcvik služebních psů pruského četnictva. Řídil je tehdejší policejní komisař Konrád Most, který uvádí: *“...Vrátiv se do tehdejšího svého působiště na Kladno, koupil jsem z vlastních peněz dva vhodné psy*

¹¹RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 26

a jal jsem se je cvičit s pomocí 2 četníků-psovodů podle zkušenosti, jichž jsem nabyt v Saarbrückenu. Jakmile psi byli vycvičeni, podal jsem návrh na ministerstvo zeměbrany, tehdy k otázce té kompetentnosti, aby byli přiděleni četníkům, jako nepostradatelní pomocníci, a to nejen pro službu bezpečnostní, ale i pátrací...“.¹²

Jak se však dalo očekávat, narazil Rotterův návrh ohledně využití nasazení psů v četnictvu u rozhodujících míst na značné překážky. Poukazovalo se hlavně na služební předpis, který přímo zakazoval četníkům využívat psy pro plnění služebních úkolů. Když se však Rotterovi podařilo se dvěma vycvičenými psy docílit velmi dobrých úspěchů v pátrací službě, obrátila se později přece jen pozornost vyšších míst k původnímu návrhu Rottera.

V roce 1909 sice povolilo tehdejší ministerstvo zeměbrany používání policejních psů na speciální případy například pro kriminalistické účely, ale to bylo v dané době žalostně málo. Ve stejné době, tedy v roce 1909, vzniká c. k. Rakousku – uherský spolek pro policejní psy (Polozeihundenverein). Náplní tohoto spolku byl výcvik služebních psů pro potřeby četnictva a policie. Již ze samotného názvu je zřejmé, že nešlo o státem řízenou organizaci, nýbrž pouze o nadšené úsilí strážců zákona, zaměřené na jednotnou kvalitní přípravu psů pro policejní práci. Rakousko – uherská četnická správa byla proti návrhům na zavedení psů odolná až do roku 1909 a nechtěla dlouho povolit zavedení psů u četnictva.

Souběžně byl v Praze v roce 1909 založen první psinec „PRAGA“, který byl zaměřen na speciální a racionální chov čistokrevných policejních psů – německých ovčáků. Majitelem psince byl obvodní policejní inspektor Václav Matoušek, pozdější pokladník „*Klubu pěstitelů policejních a ušlechtilých psů*“ a také autor několika významných a zásadních publikací pojednávajících o výcviku policejních psů.

Správa rakouského četnictva se chovala k otázce policejních psů dlouhou dobu velice rezervovaně. Tato otázka přišla na projednání opět ke konci roku 1909, kdy po vytvoření spolku „Polizeihundenverein“, tento požádal četnickou správu, aby povolila aktivní účast četnictva na tomto spolku.¹³

První služební policejní pes začal působit na území ČR ve služebních složkách po roce 1900. Po předchozích průtazích udělil četnický inspektor, tehdejší nejvyšší velitel

¹²RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 29

¹³RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 29-30

četnictva, v rámci své působnosti generálně všem příslušníkům četnictva povolení ke vstupu do C. K. Rakousko-uherského spolku pro policejní psy, avšak pod podmínkou, že tím pro četnictvo nevzniknou žádné větší materiální oběti.

První ovčáčtí psi byli koupeni počátkem roku 1909 pro bezpečnostní službu C. K. četnictva v Čechách, a to zásluhou četnického nadporučíka T. Rottera, v té době působícího na Kladně. Šlo o nákup dvou psů Vlka a Vlčka. Oba koupil Rotter ve světoznámém Fuchsově psinci ve vile „Svět zvířat“ v Praze – Nad Klamovkou. Tito dva mladí psi, kteří se snadno a rychle vpravili do služby, zajistili mnoho dalších psích následovníků.

Rotter nechal později vybudovat ve dvoře četnických kasáren v Kladně účelný psinec pro policejní psy, kde se věnoval výcviku.

V roce 1910 bylo konečně výnosem ministerstva zeměbrany nařízeno, i když prozatím jen na zkoušku, aby služební psi byli přiděleni k pátrací a bezpečnostní službě četníkům. Tehdy činil největší potíže zákon četnického služebního předpisu. Šlo především o zásadní otázku, zda může být pes použit a zda jsou četníci při výkonu své služby ohroženi útokem zločince, nebo jde-li o to, zločince psem zadržet.

Policejní služební pes byl tedy v této době používán hlavně jako pes hlídací, jako pes doprovázející četníka a také jako pes pro službu pátrací, a to buď bez použití na osobu, nebo s použitím na osobu. Tím bylo myšleno použití vycvičeného služebního psa kromě stopovacích prací také k překonání odporu zločinců či k jejich zadržení na útěku. Jako samozřejmostí se brala naprostá ovladatelnost a poslušnost psa, aby nepřekročil meze nezbytné obrany.

Jako hlavní úkol policejního psa v četnictvu bylo doporučeno jeho použití ke kriminální službě pátrací. Bylo to vyloženo teoretickou možností využít výborného čichu psa a okolnostmi, za jakých lze docílit výsledků při vypátrání pachatele trestného činu.

„...Psa smí ve službě použití k tomu určený četník-psovod jen tehdy, je-li pes řádně vycvičen, úředně komisí vyzkoušen a výslovně jako „služební pes“ označen. Jedině v tom případě pak počítá se služební pes jako zbraň, které smí četník použít za okolností zákonem přesně vymezených proti nebezpečnému zločinci...“¹⁴

¹⁴RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 30-33

3 Služební a pracovní plemena psů

Služební plemena psů se také často využívají jako psi pracovní. Kromě policejních a vojenských účelů mohou být služební plemena také využívána na horách jako lavinoví psi a služební psi na horských službách jako psi záchranářští.

3.1 Fylogenetický původ psa, předkové a příbuzní

Za prvního společného prapředka psovitých šelem se považuje MIACIS. Je společným předkem vlků, šakala a kojota. Měl chrup psovité šelmy, velikost a stavbu těla podobnou lasici. Objevil se 60 miliónů let před naším letopočtem a 20 miliónů let před naším letopočtem vyhynul. Pro společný fylogenetický původ vlků, šakala a kojota svědčí nejen společný předek, ale mají i shodný počet chromozómů (78). Snadno se mezi sebou páří a z tohoto křížení dávají plodné potomstvo. Přesto je nejpravděpodobnějším prapředkem velké většiny psů vlk. Z příbuzných druhů můžeme s určitostí vyloučit lišku. Ta je psů fylogeneticky mnohem vzdálenější, má odlišný počet chromozómů a se psy nedává potomstvo.

CANIS FAMILIARIS = pes domácí se dnes považuje ze všech domácích zvířat za zvíře člověku citově nejbližší. Pro silné sociální vztahy s člověkem byl pes jedním z prvních zdomácnělých zvířat. Dodnes panují mezi vědci spory o tom, jestli byl prvním domácím zvířetem pes nebo ovce a koza. Dnes se po celém světě chová přes 400 plemen a místních rázů psů. V dostupné kynologické literatuře najdeme na jejich původ několik více či méně se od sebe odlišujících teorií.

Za nejstaršího „prapsa“ se podle archeologických kosterních nálezů považuje TOMARKTUS. Byl velký asi jako liška a žil přibližně před dvaceti milióny lety. Popsal ho v roce 1873 jeden z nejvýznamnějších objevitelů dinosaurů v 19. století Edward Drinker Cope.¹⁵

Jakmile člověk zjistil, jaké vlastnosti má pes, nastal čas pro domestikaci a domestikační změny u psů, vznik prvních skupin plemen psů. Velké množství vykopávek poměrně zachovalých koster psů pochází z doby 10 000 – 15 000 let

¹⁵HARTL, K. ŠEBKOVÁ, N., 2007. Kynologie. Praha, 2007: Česká zemědělská universita v Praze., s. 1

před naším letopočtem, tedy z doby kamenné. Ve vykopávkách pravěkých sídlišť nacházíme různé druhy psů, z nichž pak odvozujeme původ dnešních plemen:

Pes bažinný žil v kolových stavbách asi 10 000 let před naším letopočtem. Za největší z potomků psa bažinného považujeme plemena vzniklá teprve nedávno, kterými jsou plemena jako dobrman, velký knírač a erdelteriér.

Canis Familiaris Inostranzewi. Tento pes je mohutnější než pes bažinný a je pravděpodobně přímým potomkem severoevropských vlků nebo jejich kříženců se psem bažinným. Svůj původ od něj odvozují přírodní plemena psů, která si dodnes z vlčích předků dochovala mnohé společné vlastnosti. Jsou to severští tažní psi husky, severská lovecká plemena psů – všechny lajky, grónský pes, norský losí pes, keedhond a psi eskymáctí.

Canis Familiaris Decumanus měl mohutnou robustní stavbu těla. Nejvíce se podobá dnešním dogám a psům antických válečníků. Je to předek dnešních molosoidních plemen, z nichž se některá dochovala v téměř nezměněné podobě od dob antiky.

Pes Bronzový je vývojově nejmladším prapředkem. Vznikla z něj ovčácká plemena – německý ovčák, belgičtí ovčáci a skotský ovčák (kolie).

Pes popelištní žil na našem území a měl střední velikost. Od psa bronzového se lišil stavbou lebky. Ta připomíná dnešní brakýře a lovecké pudly.

Canis Familiaris Leineri je možná prapředkem chrtů.¹⁶

Rozdělení plemen psů do skupin dle FCI

Všechna plemena dle upotřebitelnosti do čtyř základních skupin:

psi ovčáctí, služební a hlídací

psi lovečtí

psi společenští

chrti

¹⁶HARTL, K. ŠEBKOVÁ, N., 2007. Kynologie. Praha, 2007: Česká zemědělská universita v Praze., s.1-2

Rozdělení psů podle plemen:

- a) **psi ovčáctí, pastevečtí (kromě švýcarských salašnických psů)** - patří sem mezi jinými např.: německý ovčák, belgičtí ovčáci – malinois, tervueren, groedental a lakenois, československý vlčák, kolie, border kolie, bobtail, slovenský čuvač, ...
- b) **pinčové a knírači, dogovití psi, švýcarští salašničtí psi – doberman**, německý pinč, trpasličí pinč, opičí pinč, velký knírač, německý boxer, rottweiler, německá doga, anglický buldog, tibetská doga, velký švýcarský salašnický pes, bernský salašnický pes, ...
- c) **teriéri – erdelteriér**, foxteriér, jorkšírský teriér, bulteriér, americký stafordšírský teriér, ...
- d) **jezevčáci – patří** sem všechny velikostní rázy a varianty osrstění
- e) **špicové, severská a primitivní plemena** – aljašský malamut, sibiřský husky, grónský pes, východosibiřské a západosibiřské lajky, karelský medvědí pes, ...
- f) **honiči a barváři – basethound** bígl, foxhound, bavorský barvář, švýcarský honič, dalmatin, rhodéský ridgeback, ...
- g) **ohaři – oharští** kontinentální, oharští britští
- h) **retrívři, slídiči a psi vodní** – labradorský retrívř, zlatý retrívř, flat coutet retrívř, coated retrívř, anglický kokršpaněl, špringlšpaněl, americký vodní španěl, ...
- i) **společenská a doprovodná psi** – všechny velikostní rázy pudlů, bišonek, maltézský psík, francouzský buldoček, ši-tzu, ...
- j) **chrti – hladkosrstí** chrti, dlouhosrstý chrti, hrubosrstí chrti¹⁷

¹⁷HARTL, K. ŠEBKOVÁ, N., 2007. Kynologie. Praha, 2007: Česká zemědělská universita v Praze., s. 25-27

3.1.1 Historie a původ německého ovčáka jako nejpoužívanějšího plemene v ozbrojených sborech Německa

Už v dávných dobách spojoval člověka a psa vzájemný vztah. V časech, kdy člověk býval lovcem, mu byl pes se svým vynikajícím sluchem, hbitým pohybem a dokonalými čichovými schopnostmi ideálním partnerem při vyhledávání a zabíjení kořisti. Jako odměnu za tuhle práci mu člověk poskytoval přístřeší a potravu.

Později, když se lidé přestali živit jen lovem a začali žít usedlejší způsobem život, se obranné a útočné povahové rysy psů stávaly stále důležitějšími. Obdělávání půdy a chov dobytka zahájily období, ve kterém pes hrál významnou roli jako ochránce.

V 19. století v Německu neustále stoupal zájem o místní ovčácká plemena. Chovatelé z Wüttembergu, sami většinou pastevcí nebo farmáři, hledali na severu země – konkrétně v Duryňsku – psy, kteří by zlepšili vlastnosti jejich chovů, hlavně v držení uší a zbarvení srsti. Mimořádně ceněna byla především vlčí šedá barva duryňských ovčáckých psů, jejichž temperament a radost ze života se zdály být velmi vhodnými vlastnostmi pro kombinaci se spíše rozváznějšími jižními typy psů.¹⁸

3.1.2 Policejní pes

Jednou z prvních rolí německého ovčáka byla role policejního psa. Stephanitz přiměl německou vládu, aby plemeno německého ovčáka uznala jako vhodné pro policejní práci. To byl začátek využití plemene jako služebního nebo vojenského psa.

Už v roce 1903 bylo doporučeno policejním autoritám využívat ovčáky. Zkoušky jejich schopností začaly rovněž v roce 1903. Výsledky byly natolik uspokojivé, že policejním složkám v mnoha velkých městech bylo doporučeno psy vyzkoušet a případně je přijmout jako nedílnou součástí systému prosazování práva.

Jak už jsem zmínila v kapitole výše, vláda založila v Grünheide poblíž Berlína chovné a výcvikové středisko pro policejní psy. Následně začala vznikat i další střediska. Započalo využívání německých ovčáků jako pátracích psů pro detektivy a kriminalisty. Tento druh práce vyžadoval stopařské a pátrací schopnosti. Ve výcvikových střediscích zjistili, že pes má vynikající čich a je pro stopování mimořádně vybaven. Proto psi

¹⁸RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 38

při výcviku začali skládat zkoušky z plnění úkolů u bezpečnostních a vojenských organizací. Zprávy o Hochschule pro policejní psy v Grünheide se šířily velice rychle po celém světě.

Až do vypuknutí I. Světové války jezdily do Německa policejní oddíly z mnoha zemí celého světa a vracely se domů s výborně vycvičenými psy.

Za I. Světové války byly již schopnosti německých ovčáků prokázány prací policie a plemeno bylo využíváno nejvíce armádou. Schopnosti psa byly neocenitelné při hlídce, kdy pes včas varoval před útokem nepřítele.

Po vypuknutí 2. světové války byly schopnosti německých ovčáků ověřeny již dokonale, a tak bylo jejich využití velmi univerzální. Opět jsou používáni při hlídkách a průzkumu terénu. Další vlastností psů využívanou v období války byla jejich láska k pánovi. Pomocí tohoto instinktu mohli být využiti k přenášení zpráv „domů“ a do zákopů. Začaly se také používat skvělé stopovací a pátrací schopnosti NO pro vyhledávání zraněných vojáků na frontě.

Na závěr je třeba uvést dost podstatnou skutečnost, která výrazným způsobem ovlivnila vývoj jednoho z plemen na celém světě. Z celkového počtu využívaných plemen tvoří německý ovčák přibližně 90 % a je považován za nejsnáze cvičitelné plemeno. Díky svým vlastnostem se z německého ovčáka stal nejúspěšnější služební pes ve světě. Německý ovčák patří mezi nejvíce přizpůsobivá, všestranná a úspěšná plemena pro svou odvážnou, ochránářskou povahu a vynikající čichové schopnosti.¹⁹

3.2 Záchranářský pes

Záchranářští psi jsou využíváni jak ve službách policie či hasičů, tak zejména jako dobrovolníci nasazeni pouze v případě potřeby. Vyhledávají ztracené osoby v uzavřených i otevřených prostorech, osoby pod troskami zřícených domů či zasypané sněhem. Psi proto musí být vycvičeni na vyhledání a označení živých či mrtvých osob v různých situacích a prostředích.

¹⁹RULC, J., 2010. *Dějiny služební kynologie*. Praha, 2010: CanisTR. ISBN 978-80-904210-3-5., s. 48-49

Nejčastěji jsou používáni němečtí či belgičtí ovčáci, border kolie, retrívři apod. Pokud si pořizujeme psa přímo pro takový výcvik, měli bychom se zaměřit zejména na povahu psa, aby se nebál lidí či zvuků a aby měl zájem pracovat.²⁰

3.2.1 Volba psa pro záchranářské účely

Výběr pracovního, tedy záchranářského, psa by neměl být veden podle plemene či podle rodokmenu, ale podle schopností a povahových vlastností každého jednotlivého psa. Dále by výběr psa měl být orientován podle typu výcviku a pracovního nasazení a vedení. Každý pes má odlišné predispozice, kterými jsou:

- a) pracovní vlohy
- b) chuť k práci
- c) temperament
- d) fyzická schopnost
- e) zdatnost pracovat

Pracovní vlohy spolu s chutí pracovat jsou parametry, které jsou ve výcviku výhodou. Mezi faktory, které mohou být pro psa omezující, jsou například krátké nohy a dlouhé tělo jezevčků, psi malého vzrůstu, psi bez osrstění a další fyzické omezující rysy.

Pro záchranářskou kynologii jsou nejčastěji používaná plemena:

- a) lovecká
- b) honiči
- c) pracovní plemena
- d) psi ovčáctí

²⁰NOVOTNA.Z., *Psi záchranáři* [online]. Spokojenipes.cz, 2016 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.spokojenypes.cz/psi-zachranari/>

Tito psi mají fyzické předpoklady v náročných pracovních podmínkách, stejně tak jako touhu dělat záchranářskou práci. U loveckých plemen platí v počátku jedno omezení, je nutné eliminovat jejich lovecký pud vyhledávat zvěř, a to zvláště při plošném hledání. Další využívaná plemena jsou chodští psi, kelpie, knírači, dobrmani, rhodéští ridgebackové, erdelteriéri a také kříženci.

Při výběru psa je také nutné přihlídnout ke zdravotnímu stavu a omezující zdravotní predispozici konkrétního plemene, potažmo určitého chovu a k možné náchylnosti k určitým zdravotním problémům. V případě výběru psa bychom měli zohlednit i povahové vlastnosti psa či plemene.²¹

²¹BEJČKOVÁ, L., *Kynologie v integrovaném záchranném systému, úloha a úkoly kynologické služby při řešení mimořádných událostí* [online]. Kladno, srpen 2017 [2019-02-23]. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze. Vedoucí kvalifikační práce: Ing. Josef Sedlák. Dostupné z WWW: <https://dspace.cvut.cz/bitstream/handle/10467/74943/FBMI-DP-2017-Bejckova-Lenka-Bejckova.pdf?sequence=-1>

4 Využití služebních psů

Všichni psi jsou výsledkem lidské činnosti. Podle svých potřeb člověk psa šlechtil, a tak vznikla plemena služebních psů. Služební plemena se často využívají i jako plemena pracovní. Služebních plemen psů je velké množství. Někteří z této kategorie se využívají pro policejní a vojenské účely, jiní mohou sloužit jako vodící psi pro nevidomé. Existují i psi, o kterých by se dalo říci, že jsou všestranní. Například Labradorský retrívr je plemenem služebních psů, který se může využívat jak pro policejní účely, například jako hledač drog, tak je také skvělým vodícím psem.²²

4.1 Vybraná psí plemena

V této části práce budou uvedena jen některá nejčastěji vybíraná psí plemena vhodná pro své vlastnosti pro výcvik služebních psů. Mezi tato plemena lze zařadit plemeno:

- a) **Akita Inu**
- b) **Australský ovčák**
- c) **Bernardýn**
- d) **Labradorský retrívr**
- e) **Rotvajler**
- f) **Německý ovčák**

²²Služební plemena psů [online]. Pejskar.cz, 2008-2018 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z WWW: <http://www.pejskar.cz/sluzebni-plemena/>

Ad. a) Akita Inu

Akita Inu je pravděpodobně jedno z nejstarších psích plemen na světě. Původně pochází z ostrova Honšú v Japonsku. Akita Inu vyniká absolutní věrností ke svému pánovi a je vhodný k dětem.

Plemeno bylo využíváno k lovu medvědů i jako pomocník při rybolovu (jako naháněč ryb). Pro svou sílu a vytrvalost bylo využíváno i k zápasům. Je využívána ke canisterapii.

Vhodná ke služebním účelům je především pro své výborné plavecké schopnosti a svou sílu a vytrvalost.

Ad. b) Australský ovčák

Australský ovčák je, navzdory svému názvu, plemeno vyšlechtěné v Americe. Australský ovčák je velmi inteligentní pes a údajně má nejvyšší IQ mezi psy. Dříve se využíval především k hlídání stád, v současnosti je vyhledávaným společníkem a záchranářem.

Australský ovčák je plemeno zvyklé na vysoké pracovní nasazení, proto potřebuje vyvíjet neustálou aktivitu. Je dobré ho stále něčím zaměstnávat, aby si nehledal zábavu sám. Vhodné jsou dlouhé procházky spojené s aportováním. Australský ovčák je totiž výborný aportér.

Vhodný ke služebním účelům je především pro již zmíněné vysoké pracovní nasazení a vysoké IQ.

Ad. c) Bernardýn

Bernardýn tak, jak ho známe dnes byl dlouho chován v naprosté izolaci od okolního světa a byl vychován k záchraně poutníků, bloudících v mlze při cestě do kláštera svatého Bernarda.

Bernardýn je oddaný dobrák a ochranitel dětí. Je to výborný plavec, který má rád procházky. Dodnes je využíván horskou službou jako záchranář a lavinový pes.

Ad. d) Labradorský retrívř

Labradorský retrívř nebo zkráceně labrador byl svým původním využitím rybářský pes a jeho úkolem bylo tahat sítě s rybami z vody.

Labradorský retrívř se do ČR dostal až v roce 1971, ale od té doby, díky jeho vlastnostem, jeho obliba stále stoupá. Labradorský retrívř je velice inteligentní a neagresivní pes, který se osvědčil jako pomocník pro handicapované lidi, slepecký pes, záchranář, stopař, hledač drog a služební pes.

Vhodný ke služebním účelům je především pro svou inteligentní a neagresivní povahu.

Ad. e) Rotvajler

Rotvajler má původ v Německu, kde byl vyšlechtěn ve počátku 19. století. Své jméno dostal podle města Rottweiler. Původně sloužil pro lov černé zvěře a také jako hlídač stád. V současnosti se užívá jako služební pes, a to jak v armádě, tak u policie.

Rotvajler je inteligentní a učenlivý pes. Je to velmi přátelské a společenské plemeno. Rotvajler je obětavý a věrný. Při výcviku je chápavý a snadno ovladatelný, při výcviku je však doporučován odborník. Rottweiler má velmi přátelský vztah k dětem, ovšem vůči potenciálním vetřelcům se může projevat agresivně.

Ad. f) Německý ovčák

Jedno z neznámějších služebních plemen psů je právě Německý ovčák. Německý ovčák je poměrně mladé plemeno, jehož podoba se ustálila až na přelomu 19. a 20. stol. Vynikajících kvalit tohoto plemene bylo hojně využíváno v obou světových válkách, kdy se německý ovčák osvědčil jako "zdravotnický pes". Mezi světovými válkami a po druhé světové válce vzrostla celosvětová obliba německého ovčáka a jeho služby jsou nepostradatelné především u policie a vojenských služeb.

Německý ovčák je silný neohrožený pes, který je vždy připraven bránit svého pána a jeho majetek. Je to spolehlivý pes s pevnými nervy, který se dá velmi snadno vycvičit. Díky výborným vlastnostem spojeným s nadáním k čichovým pracím

a klusáckou stavbou těla, která mu umožňuje pracovat s nosem u země a sledovat stopu, se německý ovčák osvědčil jako výborný stopař.²³

4.2 Výchova služebních psů

Kdo se chce stát psovodem služebního psa, musí vše pečlivě promyslet, aby svého rozhodnutí později nelitoval.

Až dodatečně se může totiž ukázat, že pro psa není dostatek místa (např. psovod záchranářského psa dělá svou práci dobrovolně a místo mu nikdo jiný nezařídí), nebude na něj čas, chuť k jeho cvičení nebo děti nejsou právě nejlépe vychované a pes by neměl dostatečně připravené prostředí jako např. klid na cvičení, děti ho zlobí nebo zaměňují za hračku.

Pes služebního plemene, zvláště když je určen pro výkon služby, není pro krácení chvilí a jeho výchova a výcvik tomu musí odpovídat.

Je tedy nutné uvažovat o všech okolnostech a na nic nezapomenout. Výcvik služebního psa vyžaduje hodně času a především trpělivosti. Pokud tyto podmínky příslušníci bezpečnostních sborů nebo členové záchranářských týmů nespĺňují, neměli by si podávat přihlášku k výkonu funkce psovoda.

Výchova a výcvik psa není možný bez nadšení a zanícení pro věc. Dobrý psovod nikdy nepokládá výcvik psa za práci. Učí psa i sebe vytrvalosti, náročnosti a přesnosti. Jen takový člověk, který to dovede může být dobrým psovodem. Vlastnostem, kterým chcete naučit psa musíte nejdříve naučit sebe, protože člověk nervózní, nestálý nebo zlostný se pro výcvik psa absolutně nehodí.²⁴

K tomu, aby byl pes vychován a vycvičen, musí být nejdříve od někoho zakoupen, může být i darován nebo dokonce nalezen. Hovoříme tak o „OPATŘENÍ PSA“.

²³Služební plemena psů [online]. Pejskar.cz, 2008-2018 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z WWW: <http://www.pejskar.cz/sluzebni-plemena/>

²⁴KOMOLÝ, A., 1965. *Výcvik služebního psa*. Praha 1965: Naše vojsko., s. 5-6

OPATŘENÍ PSA, je tedy jakousi první fází předcházející vlastní výchovu a výcvik psa. U příslušníků ozbrojených sborů je to poměrně snadné a jednoduché. Na základě přihlášky potvrzené vedoucím služebním funkcionářem je pes novému psovodu přidělen. V tomto případě záleží jen na serióznosti chovatele, zda nový psovod dostane psa kvalitního nebo zvíře, které nemá dobré předpoklady. Nováček může být snadno přemluven k tomu, aby převzal bezcenné zvíře.

Koupě psa pro služební účely je velmi vážná věc se, kterou by se nemělo spěchat. Základ je vyhledat zodpovědného funkcionáře v nejbližším kynologickém klubu „*svazu pro spolupráci s armádou*“ a nechat si poradit. Pes se kupuje z pravidla jen od organizovaného chovatele. Je důležité přesvědčit se o kvalitách rodičů psa a nevyhledávat psa cenově nejlevnějšího, ale hledět na kvalitu, to je na zdravotní stav a povahové vlastnosti. U psa, zvláště u štěněte, není pořizovací cena to podstatné. Skutečnou cenu vytvoří práce psa s psovodem, výživa a ošetřování psa a radost z dosažených výsledků. Proto pes není drahý, má-li všechny předpoklady.

Prodávající musí také zaručit jeho zjistitelný původ a dodat průkazy původu. Pes bez průkazu původu nemá dnes valnou hodnotu ani po sebelepším výcviku. Pro chov zůstává trvale bezcenným.²⁵

Další fází předcházející vlastnímu výcviku, je **výběr psa, z hlediska jeho stáří, pohlaví, či rasy.**

Ozbrojené sbory si přebírají štěně pro další výchovu a výcvik ve věku asi osmi týdnů. Tato praxe je také správná. Pes v tomto věku si rychle oblíbí nového majitele, který mu nahradí psí smečku, od níž byl oddělen, a lehce si zvykne na nové prostředí. Je také již zvyklý přijímat normální potravu a dovede správně reagovat na základní podněty.

Odborník již v tomto věku osmi týdnů pozná celou řadu předností i nedostatků štěněte. K správnému posouzení je jen třeba delší dobu štěňata pozorovat. Štěně nesmí být ve špatném výživovém stavu, musí přijímat potravu radostně a dychtivě. Ve známém prostředí se musí pohybovat jistě a klidně. Na přítomnost cizího člověka si musí rychle zvyknout a nesmí se bát. Za chovatelem musí běhat a musí se brzy spřátelit i s novým majitelem.

²⁵KOMOLÝ, A., 1965. *Výcvik služebního psa*. Praha 1965: Naše vojsko., s. 6-8

Odpověď na otázku, zda si pořídit psa nebo fenku si musí začátečník dobře promyslet. Při služebním upotřebení psa nehraje pohlaví podstatnou úlohu. Většinou se doporučuje pes, a to z toho důvodu, že samec má mohutnější postavu a při zákrocích budí více respektu. Fenka, která je vždy slabší, musí o respekt často bojovat. Na druhou stranu feny jsou mnohem učenlivější a k psovodu přitulnější, a proto se snadněji cvičí. Fenky se také drží více doma a netoulají se. Mají jemnější povahu, a proto vyžadují při výcviku jemné zacházení. Zvláště při práci na stopě jsou zdatnější než samci. Částečnou nevýhodou feny je její mateřství. V té době je její používání ve službě omezeno.

Co se týče rasy tak v současné době volí převážná většina začátečníků německého ovčáka. Je to nesporně pes s vlastnostmi, které se při výkonu služby od služebního psa žádají (statečnost, ostražitost, naprostá věrnost, nepodplatitelnost, vytrvalost atd....) Samozřejmě nejenom německý ovčák je vhodný k výcviku na služebního psa.²⁶

4.2.1 Seznamování psovoda se psem

Pokud je již štěně vybráno, nastupuje další fáze, kterou je **seznamování psovoda se psem**. Na prvním kontaktu psovoda se psem velmi záleží. Proto se má psovod na něj dobře připravit a přistoupit k němu promyšleně. Při prvním seznamování je důležité se vyvarovat každého násilí, tvrdosti i neúmyslného způsobení bolesti. Není snadné získat si plnou důvěru psa, i když jde o štěně. Dřívější majitel je povinen říct čím psa krmit, v jakých intervalech a v jakém množství. Měl by také sdělit, co má pes z podávané potravy nejraději.

Po předání psa se musí dřívější majitel vzdálit. Poté si psa pomalu a nenásilně nový majitel odvádí. Psovod, který štěně převzal, by měl mít štěně stále u sebe tak dlouho, dokud se mu nepodaří získat jeho důvěru. Projevuje-li pes po převzetí bázlivost k novému psovodu, je nutno postupovat zvláště opatrně, aby se to nestalo trvalým zjevem. Pokud se ani za dva dny pokusu o sprátelení se psem jeho chování nezměnilo, je lepší ho vrátit. Bázliví psi se nehodí ani k náročnému služebnímu výcviku, ani k praktickému využití. Platí ověřené pravidlo, že pes, který se bojí svého psovoda a který se ani za dva dny nedovede uklidnit a nabýt důvěry, ten se bude bát vždy.²⁷

²⁶KOMOLÝ, A., 1965. *Výcvik služebního psa*. Praha 1965: Naše vojsko., s. 8-10

²⁷KOMOLÝ, A., 1965. *Výcvik služebního psa*. Praha 1965: Naše vojsko., s. 10-15

4.3 Využití služebních psů

Pokud hovoříme nejčastěji o využití služebního psa, máme na mysli nasazení psa do služby u Armády České republiky, u Policie České republiky, Celní správy České republiky, Vězeňské služby České republiky a také u Hasičského záchranného sboru České republiky. V posledních dvaceti letech však pod „služebním nasazením“ psa, si lze přestavit také jeho využití pro záchranu lidských životů. Takoví psi jsou cvičeni pro pátrání v otevřeném prostoru, v nepřehledném terénu a také v sutinách, které vznikají destrukcí domů a jiných objektů zemětřesením nebo jinou událostí.

a) Psi u Policie ČR

Policejní služební kynologie na území České republiky má velmi bohatou tradici. Začátky využívání psovodů se služebními psy ve službě spadají až do období Rakousko-uherské monarchie. V období dvacátých let minulého století byl organizován první kurz psovodů Policie ČSR v Nových Hradech a v následujících letech byla založena Policejní škola psovodů v obci Pyšely. V roce 1952 byla tato škola přemístěna do Býchor (okres Kolín). Do této doby bylo doplňování služebních psů u jednotlivých složek Policie ČSR prováděno nákupem od civilních chovatelů. Vzhledem k tomu, že civilní chovatelé se orientovali převážně na odchov psů, který byl zejména zaměřen na kvalitu exteriéru psů, přistoupila policie k vlastnímu odchovu, zaměřenému zejména na povahové vlastnosti psů potřebné pro výkon služby.

V současné době je u PČR využíváno celkem 714 služebních psů s platnou kategorií použití. U krajských ředitelství policie a útvarů s celostátní působností je v současné době zařazeno do výkonu služby 413 psů hlídkových, výjezdových a strážních a 278 psů specialistů. Psovodi se služebními psy jsou zařazeni na oddělení služební kynologie u všech krajských ředitelství policie, službě cizinecké policie, ochranné službě.

Služební kynologie u krajských ředitelství Policie České republiky (dále jen PČR) jsou organizačně začleněna pod odbory pořádkové policie krajských ředitelství. Na oddělení služební kynologie jsou zařazeni psovodi specialisté, kteří provádějí na daném území výkon služby se služebními psy specialisty na detekci omamných a psychotropních látek, detekci výbušnin, detekci trhavin a střeliv, na detekci akceleračních hoření, detekci zbraní a jejich částí, detekci míst, kde jsou uložena těla zemřelých osob nebo částí lidských ostatků. Samostatnou skupinou jsou psi, kteří se psovody provádějí

metodou pachové identifikace, jinak řečeno identifikují konkrétní podezřelé osoby podle pachu zanechaného na místě činu.

Policie ČR pak výcvik psů i psovodů a další problematiku kynologie upravuje vlastními zákonnými normami, kde je např. uvedeno, že: „*od 1.1.2009 i psovodi skupin základních kynologických činností, kteří s pátracími psy provádějí všechny potřebné činnosti dle požadavků útvarů počínaje prací na místě trestného činu a v jeho okolí, přes vyžádání na zákroky při signálech k ochraně objektů a narušení veřejného pořádku až k plánovanému výkonu služby a k preventivní činnosti v místech možnosti páchání trestných činů.*“²⁸

b) **Psi v podmínkách IZS**

Zde je třeba objasnit, jaké složky státu jsou součástí IZS. Je to Policie ČR, Zdravotní záchranná služba ČR a Hasičská záchranný sbor ČR (dále je HZS ČR). Zdravotní služba nevyužívá pro své potřeby psů a využití psa v podmínkách PČR je výše popsáno. Proto zde bude řešena problematika výcviku a využití služebního psa v podmínkách HZS ČR.

Jedním z úkolů HZS ČR je poskytnutí účinné pomoci při mimořádných událostech, mezi které patří i mimořádné události vyžadující nalezení a záchranu osob ze sutin zřícených budov.

Proto psovod a pes, kteří jsou určeni pro výkon služby u HZS ČR, provádí výcvik v oboru záchranné kynologie, tvoří nedílnou kynologickou dvojici. Při indispozici psovoda je nevyužitelný pes, při indispozici psa je nevyužitelný psovod.²⁹

c) **Psi u horské záchranné služby**

Pokud se člověk ztratí na horách nebo je v ohrožení života, k jeho záchraně může mnohdy přispět jen záchranný pes, který je zařazen jako specialista právě pro vyhledávání lidí pod lavinami nebo v horském terénu. Proto má Horská služba České republiky ve svých řadách psy, kteří dokáží vyhledávat lidi v zimě pod sněhem a v létě

²⁸POLICIE ČR. *Odbor služební kynologie* [online]. Praha: Policie České republiky, 2019, [cit. 2019-02-26]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

²⁹HZS ČR. *Kynologie v IZS* [online]. Praha: Hasičský záchranný sbor České republiky, 2019, [cit. 2019-02-26]. Dostupné z WWW: <https://www.hzscr.cz/clanek/kynologie-v-integrovanem-zachrannem-systemu-65558.aspx>

v nepřehledném terénu. Tito psi jsou povolávaní, jak pro potřebu horské služby, tak na pátrací akce Integrovaného záchranného systému ČR doma i v zahraničí. V rámci takových misí slouží k vyhledávání osob zavalených v sutinách nebo hledaných na rozlehlých plochách. Přesto se záchrannářští psi u horské služby tradičně nazývají lavinovými psy.³⁰

4.3.1 Výcvik služebního psa

Mezi nejvhodnější plemeno pro služební policejní psy jsou řazení opět němečtí ovčáci, ale také boxeré nebo dobrmani. Velmi malá plemena se zde příliš neuplatní. Služební psi se používají především k hledání drog, výbušnin nebo zadržen pachatelů. Spisovatel a kynolog Alois Komolý ve své knize „Výcvik služebního psa“ vypracoval plán výcviku od narození až do věku šestnácti měsíců psa.

V úlohách jsou uvedeny cviky, jejichž splnění je minimálním požadavkem při přípravě psa k všestrannému výcviku.

Pokud pes uvedené cviky dobře neplní, není na místě rozšiřovat výcvik. Metodický postup by se měl dodržovat tak, jak je v úlohách pořadově uváděn. Cviky, které vyžadují nepříjemné působení na psa při nácvičení, odmítání potravy, se zařadí jako poslední. Zdolávání překážek všeho druhu se nemá dělat se psem mladším dvanáct měsíců. U psa může nastat deformace kostí, uvolnění vazů nebo problémy s klouby.

Pokud se psovod rozhodne pro speciální výcvik svého psa jako například obranář nebo stopař, zaměřuje se více na cviky speciální určené podle příslušného zkušebního řádu a cviky, které zkušební řád pro zkoušky nestanoví, nenacvičuje.³¹

³⁰RŮŽIČKA, J. *Psi horské služby* [online]. iFauna.cz, [cit. 2019-02-26]. Dostupné z WWW: <https://www.ifauna.cz/psi/clanky/r/detail/5209/psi-horske-sluzby/>

³¹KOMOLÝ, A., 1965. *Výcvik služebního psa*. Praha 1965: Naše vojsko., s. 53

5 Výcvik záchranného psa

Výcvikem se rozumí promyšlená a na vědeckých poznatcích založená činnost psovoda, kterou vykonává proto, aby naučil psa požadovanému chování a vykonávání jednoduchých nebo složitých úkonů. Výcvik služebního psa je zaměřen tak, aby pes mohl vykonávat určité druhy činnosti, které vyžaduje záchranná činnost. Bez vhodného, pečlivého a trvalého výcviku by praktické použití psa v záchranné práci nebylo možné.

Někteří psovodi se neradi učí teorii výcviku, ale je důležité, aby se naučili rozsah, který musí bezpodmínečně znát každý psovod, aby pochopil zákonitosti vyšší nervové soustavy, která je základem jednání psa, tedy aby výcvik konkrétního jedince prováděl na vědeckých základech. Bez znalostí kynologického minima nemůže být výcvik úspěšný. Je však třeba sledovat i nové, další poznatky vědy a při výcviku jich využívat. Platí tedy, že i psovod se musí neustále vzdělávat.³²

5.1 Novodobá záchranná kynologie

V Holandsku v roce 1961 byla na popud českého emigranta J. R. Tomana utvořena první mezinárodní brigáda záchranných psů na vyhledávání zasypaných osob. Šéf této záchranné brigády psů Rudolf Toman se vydal ihned letecky do Chile, aby tam se svým německým ovčákem Dorem pomáhal najít přeživší i lidské oběti pod sutinami domů. Doro určoval místa zavalených obětí až do hloubky osmi metrů.

Pokusy založit brigády záchranných psů probleskly pod vlivem chilských událostí na mnoha místech Československa. Vytvořit oficiální brigádu se ale podařilo pouze v Příbrami. Zde vznikla 2.5.1968 jako státní projekt „Základny rozvoje uranového průmyslu Příbram 1 čs.“, zcela nová složka, a to „**Brigáda záchranných psů**“. Byla pro potřeby instituce ustanovena na jeden rok jako úkol řešení ochrany horníků uranových dolů. Bohužel, v roce 1972 byla tato „brigáda“ zrušena, ale zároveň byla založena nová „**2. záchranná brigáda**“ na území Československa, a to v Českém Krumlově, která odstartovala již trend současné existence a vývoj záchranného výcviku.

Od té doby zaznamenal výcvik záchranných psů obrovský rozmach. Dostal se na vrchol úzké mezinárodní spolupráce a čeští psi jsou dnes považováni za stabilní součást světové záchranné špičky. Čeští psi byli rovněž nejúspěšnější výpravou ze všech členských států mezinárodní záchranné organizace IRO i při událostech během nasazení do rozvalin domů po zemětřeseních, která proběhla v roce 1999 v Turecku

³²KOMOLÝ, A., 1965. *Výcvik služebního psa*. Praha 1965: Naše vojsko., s. 25

a na Tchajwanu a nechyběli v pátracích a záchranných akcích, po zemětřeseních ani v dalších letech v Řecku, v Indii nebo v Alžíru či Íránu.³³

5.2 Výcvik záchranného psa

Výcvik záchranných psů je rozhodně jedním z nejzajímavějších oborů služební kynologie. Prvořadým cílem a smyslem záchranného výcviku je příprava psovodů a psů pro záchranu lidských životů při různých neštěstích, ať už jde o zřícené budovy, sesuvy půdy, zemětřesení, laviny nebo pátrání po pohřešovaných osobách. V České republice vedle praktického využití současné zkušební kynologické řády umožňují také sportovní činnosti těchto psů. Výcvik takového psa je zakončen složením zkoušek a účast na soutěžích od nižších kategorií až po zkoušky mistrovské, tak jak ukládají zkušební kynologické řády.

Pod pojmem „**PES ZÁCHRANÁŘ**“ si lidé často představují psa prohledávajícího sutiny. Práce v sutinách je sice prioritou a patří k nejnáročnějším oborům záchranného výcviku, ale není jedinou náplní. Záchranný pes musí zvládat také plošné neboli terénní vyhledávání, vodní práce, záchranné stopování, mantrailing („volný“ způsob stopování, kdy pes sleduje pouze individuální pach člověka a zároveň určuje taktiku práce na stopě), hledání cadaveru (tzv. mrtvého pachu) a lavinový výcvik, který se, ale týká jen členů horské služby.

Je na každém psovodovi, zda bude cvičit svého psa jen na jedno nebo více zaměření a ať už se rozhodne jakkoliv, je potřeba si uvědomit, že jde vždy o dlouhodobý a náročný výcvik, který nelze uspěchat. Pokud psovod chce u svého psa dosáhnout spolehlivých výkonů, je nutné trénovat pravidelně a střídát terény pro vyhledávání. Sutin a objektů vhodných pro záchranný výcvik neustále ubývá, proto je běžné jezdit do lokalit vzdálených i sto nebo více kilometrů.

Psovod musí být připraven i na to, že nebude jen cvičit se svým psem, ale bude využíván i jako figurant, který bude během výcviku umístěn do úkrytů v rámci výcviku ostatních psů. Při výcviku záchranných prací platí pravidlo vzájemné pomoci, tedy: „*ty uděláš figuranta mě a já se na oplátku schovám tvému psovi*“. Proto dobře vycvičený pes je především zásluha práce celého týmu. Úkryty figurantů znamenají často stísněné

³³SEDLÁK, J., *Brácha pes*. [online]: Jaroslav Sedlák, [cit. 2019-02-26], Dostupné z WWW: <http://jaroslav-sedlak.cz/kniha-bracha-pes/>

podmínky, prach, pavučiny nebo vlhko. Psovod musí rovněž počítat s možnými riziky a úrazy, ke kterým může při výcviku dojít. Na prvním místě je vždy opatrnost a při tréninku zbytečně neriskovat.

Pokud má záchranný pes podávat stabilní a spolehlivé výkony, jeho výcvik nesmí být založen na násilí, ale naopak na vzájemné důvěře psovoda a psa. Nejsou zde žádoucí žádné donucovací metody ani používání ostatních nebo elektronických obojků a podobných „výcvikových“ pomůcek. Při zkouškách, v soutěžích i v praxi je žádoucí, aby pes pracoval dostatečně samostatně a zároveň byl dobře ovladatelný. V případě, kdy psovod neví, kde a kolik je ukrytých osob, musí se plně spolehnout na svého psa.

Při hledání by neměl psovod psa ovlivňovat víc, než je nezbytně nutné. Měl by především sledovat jeho práci, jak a kde reaguje na pach, a podle toho volit další postup a taktiku při prohledávání daného prostoru. Jak už bylo zmíněno, výcvik záchranného psa nejde v žádném případě uspěchat. Pes totiž musí získat s vyhledáváním co nejvíce zkušeností, a to lze jen postupným systematickým výcvikem. Kromě toho musí pro tuto práci také dozrát psychicky. Pokud chceme u psa docílit, co nejlepšího výkonu nesmíme přeskocit žádnou výcvikovou fázi, a to ani v případě velmi talentovaného psa.

Při výcviku je potřeba postupovat krok po kroku od jednoduššího k těžšímu. Pes se musí naučit označovat sedící, ležící a stojící osoby se kterými má vizuální kontakt, ale také osoby, které nevidí. To znamená, že se musí naučit vyhledat a označit pouze pach člověka, který může být ukrytý pod, nad i v úrovni terénu. Součástí výcviku je i návyk psa na pohyb v různém prostředí, procvičování obratnosti, a především manipulace se psem cizími osobami (zvedání, nesení,)

Výcvikových metod a postupů, jak psa vše naučit je hned několik a každý psovod „výcvikář“ má „své“ osvědčené postupy.³⁴

5.2.1 Výběr psa

Při výběru psa by měl psovod především zohlednit účel a využití, pro které si jej pořizuje. Nejdůležitější jsou vlastnosti jak fyzické, tak psychické. Hned na úvod je třeba konstatovat, že některá plemena jsou k záchranným účelům zcela nevhodná. Na jednu stranu proto to, že svou povahou jsou díky dlouhodobému šlechtění geneticky předurčení k jiným účelům. Tak např. malamut k tahání nebo kavkazský ovčák k hlídání. Rovněž

³⁴SOUKUPOVÁ, I., 2013. *Výcvik záchranného psa pro práci v sutinách*. Nový Bydžov, 2013: QTEST., s. 1

část plemen je nevhodných pro svou tělesnou konstituci a fyzické předpoklady. Proto, pro takový výcvik, nejsou vhodná plemena jako např. čivava, jezevčík nebo naopak obří plemena.

Při výběru psa je také důležité zohlednit jakému druhu záchranářských prací má být pes vycvičen. Například záchrana tonoucího a tažení člunu s osobami při vodních pracích vyžaduje fyzicky zdatného a dostatečně silného psa. Naopak v sutinách mají výhodu lehčí psi, kteří se v troskách snadno pohybují a lépe překonávají různé překážky. Malí psi mají výhodu, že se snáz dostanou do různých úzkých míst a otvorů, ale naopak nedokáží samostatně překonat jiné překážky jako například vyskočit na zeď, přeskočit širší příkop apod.

Pes, kterého si psovod pořizuje za účelem záchranářského výcviku, by měl mít vyrovnanou povahu, pevné nervy, předpoklad dobrých čichových schopností, vytrvalost, dobrý zdravotní stav, ale také přirozenou ochotu k práci. Nesmí být nedůvěřivý a agresivní vůči lidem ani vůči ostatním psům.³⁵

5.2.2 Vybavení a označení psa

Mnoho lidí si stále myslí, že záchranný pes musí být označen dečkou s červeným křížem na bocích. V současné době však lze použít i jiné označení psa a záleží pouze na psovodovi, pro který druh se rozhodne. Hodně psovodů dává stále přednost dečce, ale velká část psovodů je spíše pro zcela odstrojeného psa, zvláště pokud se jedná o práci v sutinách, a to hlavně z důvodu bezpečnosti. Dokonce dečku v sutinách nepovolují ani některé zkušební řády. Základní vybavení psa je bezesporu

a) **obojek**

b) **vodítko.**

Další vybavení psa pro výkon služby psa záchranáře je:

a) Již zmíněná ochranná dečka

b) rolnička

c) pes na sobě nic nemá

³⁵SOUKUPOVÁ, I., 2013. *Výcvik záchranného psa pro práci v sutinách*. Nový Bydžov, 2013: QTEST., s. 14-15

d) světelný obojek, jiné světelné označení psa

Každé vybavení má samozřejmě své výhody i nevýhody a každý psodod musí zvážít nejlepší variantu pro svého psa.³⁶

5.2.3 Socializace a motivace psa

SOCIALIZACE je prvotním a velmi důležitým krokem při výchově budoucího psího záchranáře. Jde o období, kdy se učí kontaktu s lidmi, jinými psy, zvířaty a přivývá si na rušné prostředí každodenního života. Většinu psů je potřeba právě na tyto okolnosti postupně zvykat a se vším je seznamovat.

Co se týče **MOTIVACE** tak ta je dalším velmi důležitým faktorem, na jehož základě je vlastně celý výcvik postaven. Většina psů, stejně jako lidi, nerada pracuje zadarmo. Pes se bude při motivaci mnohem více snažit a lépe a ochotněji pracovat, bude-li vědět, že ho za vynaložené úsilí čeká zasloužená odměna. Při volbě druhu motivace je vždy potřeba vycházet z povahy a individuálního zájmu psa. Odměna pro něho musí být natolik silnou motivací a lákadlem, že kvůli ní bude ochoten překonat i nejistotu nebo strach z nepříjemných překážek a situací.

Pro některé psy je například velký problém pohybovat se v naprosté tmě v uzavřených prostorech, pro jiné zase štěkat z výšky na pomocníka, který je v několikametrové prohlubni. Je velmi důležité, aby žádný druh odměny neměl pes k dispozici i doma. To znamená, že například míček k výcviku by pes nesměl mít jen tak na hraní. Je tedy více druhů odměn, které můžou psa motivovat a mezi ně řadíme:

- a) **PAMLSKY,**
- b) **MÍČEK,**
- c) **PEŠEK, UZLÍK aj.,**
- d) **HRA.**

³⁶SOUKUPOVÁ, I., 2013. *Výcvik záchraného psa pro práci v sutinách*. Nový Bydžov, 2013: QTEST., s. 16-17

Pokud je pro psa nejsilnější motivací jídlo, pak je také velmi důležité zvolit správný druh pamlsků. Někteří psi dávají přednost salámu, jiní tvrdému sýru nebo masu. Psovod by měl vždy používat mlsky, které má jeho pes nejraději. Měli by být nakrájené na menší kousky, aby se pes nezasytil a pamlsky mohl v pořádku spolknout. Pokud má být hlavní motivací psa potrava, nesmí být pes před tréninkem nakrmen, aby nebyl sytý a měl o pamlsky dostatečný zájem.

Míček

Tento druh motivace je založen na kořistnickém pudu psa a je vhodný zejména pro vášnivé aportéry. Kořistnický pud má, což je v podstatě zájem psa o pohybující se věc, na jehož základě se učí aportovat, dostává od přírody do vlnku více či méně každí štěně. Záleží pouze na psovodovi, zda a v jaké míře bude tuto vložu u svého psa dál rozvíjet nebo ji nechá postupně odeznít.

Pešek, uzlík apod.

Tyto odměny jsou také založeny na vrozeném kořistnickém pudu psa. Jsou vhodné pro psy, které uspokojí více boj s figurantem o „kořist“ nežli aportování hozeného míčku. Vše musí samozřejmě probíhat formou hry.

Hra

Tato forma odměny spočívá především ve velkém chválení psa a mazlení se s ním. Figurant si se psem musí dostatečně živě pohrát a dát mu pohybově i hlasově najevo svou ohromnou radost z toho, že ho pes našel.

Na závěr je nutno konstatovat, že psovodi někdy musí přistoupit při výcviku určitého druhu psů ke střídání a kombinaci více druhů odměn. To proto, že jsou druhy psů, které nebaví dostávat stále stejnou odměnu a čas od času potřebují změnu motivace. Někdy dají přednost aportování míčku, jindy zase pamlskům. Pokud má pes zájem o obojí lze tyto odměny kombinovat. To znamená, že během vyštěkání může například figurant postupně odměnit psa několika pamlsky a závěre mu dá jako finální odměnu ještě míček nebo peška a pohraje si s ním.

Všechny odměny mají opět své výhody i nevýhody a je jen na psovodovi jaký druh zvolí a, co je pro jeho psa nejvhodnější.³⁷

5.2.4 Požadavky na figuranta

Figurant, resp. pomocník, který je součástí výcviku, může svým jednáním zásadně ovlivnit zájem psa o svoji osobu a tím také o další výcvik, a to jak pozitivně, tak i negativně. Zvláště pro mladé a začínající psy by proto měl být pomocníkem člověk, který má již určité zkušenosti. Člověk v roli pomocníka musí mít cit a odhad, co který pes v danou chvíli potřebuje, kdy mu pomoci, kdy ho pochválit, a kdy ho naopak nechat samostatně. Musí umět upoutat jeho pozornost a přesně odhadnout jakou motivací a do jaké míry potřebuje pes povzbudit nebo vydráždit.

Stejně důležité je, aby pomocník uměl správně načasovat odměnu a pochvalu a také ji psovi dal způsobem odpovídajícím jeho povaze. Například psi mírnější a klidnější povahy potřebují kromě odměny také jásavou a hlasitou pochvalu, která ho povzbudí do další práce. Figurant musí umět pracovat hlasem a být dostatečně pohybově nadaný, aby si uměl se psem patřičně pohrát. Pomocník, který nebude v podávání odměny dostatečně vřelý a povzbudivý psa to nebude dostatečně motivovat. Naopak u hyperaktivního psa by měl být pomocník mírnější a mít klidný hlas.³⁸

5.2.5 Druhy označení osoby

Pes může značit nalezené osoby různými způsoby. Každá forma označení má opět svoje výhody i nevýhody a je jen na psovodovi, jaký způsob zvolí a psa naučí. Ale určitě by měl zohlednit povahu a zájmy daného psa. Nejpoužívanější způsob v České republice je označení „*štěkáním u osoby*“.

³⁷SOUKUPOVÁ, I., 2013. *Výcvik záchranného psa pro práci v sutinách*. Nový Bydžov, 2013: QTEST., s. 18-21

³⁸SOUKUPOVÁ, I., 2013. *Výcvik záchranného psa pro práci v sutinách*. Nový Bydžov, 2013: QTEST., s. 21-22

Štěkání u osoby

Je skutečně nejpoužívanější označení nalezené osoby v ČR. Pes zůstává u nalezené osoby a štěkáním přivolává psovoda. Jednou z nevýhod tohoto označení je, že někteří psi štěkají z radosti či nervozity a psovod poté musí bezpečně rozeznat, kdy pes značí osoby a kdy štěká z jiného důvodu. Z výcvikové praxe vyplývá, že pes v každé situaci štěká trochu jinak. A právě tuto odlišnost, dokáže psovod rozeznat, jestli například pes našel osobu živou nebo neživou nebo jej zaujalo zcela něco jiného.

Štěkání u psovoda

Tento způsob označení nalezené osoby spočívá v tom, že se pes vrátí k psovodovi a štěká, po povelu „*ukaz*“ dovede psovoda k nalezené osobě. Tento způsob je používá především v zahraničí. U nás prakticky vůbec.

Pasivní označení osoby

Je dalším způsobem označení nalezené osoby, které se u nás téměř nepoužívá. Pes zůstává u nalezené osoby sedět nebo ležet. Používá se především v zahraničí.

Nálezka neboli předmět upevněný na obojku

Po nalezení osoby pes uchopí nálezku a vrátí se k psovodovi, kterého dovede zpět k osobě. Nebo opačně, pes přiběhne k psovodovi, tam uchopí nálezku a dovede ho k osobě. Záleží opět na psovodovi, který způsob zvolí.

Hrabání

Pes hrabe v místě, kde nejvíc cítí pach osoby nebo předmětu. Toto označení někdy také v kombinaci se štěkáním, se používá při výcviku lavinových psů.

Pes se vrátí a provede naučené označení

Pes si sedne před psovoda, dloubne do něj čenichem nebo se dotkne packou, a poté ho dovede k osobě. Toto označení se používá především v zahraničí při plošném hledání.³⁹

³⁹SOUKUPOVÁ, I., 2013. *Výcvik záchranného psa pro práci v sutinách*. Nový Bydžov, 2013: QTEST., s. 22-24

5.2.6 Nácvik označení osoby štěkáním

V této části bude podrobněji rozebrán ten způsob značení osoby, kdy pes u nalezené osoby štěká. S tímto způsobem označením osoby, resp. s jeho nácvikem je důležité začít již v útlém věku psa. Štěňata jsou většinou hodně hravá, a proto se snáz roz dovádějí a roz štěkají. Už od tří měsíců věku štěňate můžeme pomalu hrou učit první krok, kterým je spojitost mezi štěkáním a odměnou. Když štěně pochopí způsob hry a bude si vynucovat štěkáním odměnu, můžeme se zaměřit na převedení zájmu na jiné figuranty a jejich označení v různých polohách a v různém prostředí.

Nelze však říct na jak dlouho obecně nácvik je, protože to je individuální a ovlivňuje to několik faktorů.

Za prvé vždy záleží na povaze psa a na jeho psychické zralosti a také na šikovnosti psovoda, figurantů a na tom, jak často se psem psovod trénuje. S vyštěkáním napřímo je dobré začít zhruba ve věku šesti měsíců psa. Samozřejmě spěchat při tréninku se nevyplácí a je důležité procvičit každý krok a každý krok i dostatečně upevnit. Proto prvním krokem je „**VYTVORENÍ SPOJISTOTSTI ŠTĚKÁNÍ S ODMĚNOU**“

Cílem tohoto kroku je, aby pes pochopil spojitost mezi štěknutím a odměnou a naučil se štěkáním si odměnu vynutit. Zpočátku učí psovod štěkat psa na sebe, ale pokud je pes dobře kontaktní s cizími lidmi, může být figurantem od začátku jiná osoba.

Psovod formou hry vydráždí a roz dovádí psa natolik, aby měl co největší snahu pohybující se „kořist“ chytit. Když má pes o „kořist“ největší zájem, psovod ji náhle schová například pod bundu nebo za záda. Pes se bude snažit odměnu získat a vymýšlet, co na psovoda zabere. Když po chvíli sám od sebe štěkne, právě v tu chvíli mu psovod pohotově hodí míček nebo se sním potáhá o peška, a především ho hodně pochválí.

Zpočátku bude pes odměněn i za slabé štěknutí, ale jakmile pochopí souvislost mezi štěkáním a odměnou začne psovod zvyšovat nároky a psa odmění až za hlasití, silné a opakované štěknutí. Pokud bude pes na psovoda ze začátku skákat, psovod couvne nebo nastaví koleno, aby byl pes nucen dát packy dolů nebo dá klidným hlasem povel „dolů“. Na místě není žádné drsné shazování nebo přísné okřikování. Vše je hra, která musí psa bavit, a navíc i musíme uvědomit, že jde také o mladého a začínajícího psa. Odměnu pes dostane ve chvíli, kdy bude při štěkání všemi čtyřmi na zemi. V případě, že pes ještě nepřišel na to, co má udělat, aby odměnu získal je důležité cvičení stále opakovat, až si uvědomí, za co odměnu získá.

Někteří psovodi dávají přednost v motivování psa pro vyštěkávání formou pamlsků. Také zde se pes bude pamlsků dožadovat opět různými způsoby chování. Jakmile štěkne, okamžitě dostane jeden nebo několik pamlsků a velkou pochvalu a vše se zopakuje. Psovod musí vždy upoutat a udržet pozornost psa, proto jeho celkové počínání musí být rychlé, pohotové a bez zbytečných prodlev. Vše musí být hodně akční. Tento způsob nácviku je velice dobrý k naučení psa při výcviku přemýšlet a samostatně řešit situace. Při nácviku označení tímto způsobem zpočátku chvíli trvá, než se pes rozštěká, protože vždy to musí nejdříve nějak vymyslet, ale jakmile pochopí principi hry, sám štěkání urychlí.

Součástí tohoto výcviku je také přenesení pozornosti psa, resp. ještě štěněte na další osoby. Tento postup lze označit za „**PŘEVEDENÍ ZÁJMU PSA NA JINOU OSOBU**“.

U tohoto dalšího kroku pes už ví, že pokud zaštěká na psovoda, dostane, co chce. Jestliže spolehlivě vyštěká psovoda, je na čase převést jeho zájem na figuranta. Psovod dá pomocníkovy odměnu tak, aby to pes viděl. Pomocník musí při nácviku štěkání postupovat stejně jako psovod. Je také možné nejdříve začít se psem na vodítku a teprve poté nechat psa na volno.

U psa, který projevuje k figurantovi určitou nedůvěru, převedení zájmu musí být postupné a je nutné zaměřit se nejdříve na vytvoření přátelského kontaktu mezi psem a figurantem a až poté na štěkání. Postup lze zvolit následující. Psovod se bude například se psem přetahovat o peška a ve chvíli, kdy je pes v tahu podá poutko figurantovi, který si se psem bude hrát dál. Během hry bude figurant psa vlídným a klidným hlasem chválit a mluvit na něj, a nakonec mu peška nechá, aby si ho odnesl. Vždy jde o to, aby figurant získal během hry psovu důvěru. V žádném případě se nesmí psovi vnucovat a chtít ho za každou cenu hladit. Pes musí sám zjistit, že figurant je kamarád a nic špatného mu neudělá.

Pokud má pes vytvořený dobrý kontakt s figurantem a umí ho zblízka vyštěkat, můžeme přejít k dalšímu kroku, a to je „Vyštěkání napřímo“ na vzdálenost.

V tomto případě psovod postupuje při výcviku tak, že drží a povzbuzuje psa, kterého pomocník odměnou, pohybem a hlasem vydráždí. Poté odběhne několik metrů tak, aby ho pes stále viděl. Jakmile se zastaví, psovod dá povel „hledej“ a vypustí psa. Po krátkém zaštěkání následuje odměna a velká pochvala od figuranta.

Psovod na psa po vyslání už nemluví, ale vše nechá na figuranta. Za psem může jít a pochválit ho až když je odměněn. Pokud pes vše dobře zvládá, může opět figurant zvyšovat obtížnost, vyžadovat delší štěkání, a také odbíhat dál.

Pes se musí naučit, kde začíná vlastní práce a kdy půjde o volnou zábavu, a to je práce psovoda. Psovod musí dohlédnout, aby pes by neměl možnost v místě výcviku odcházet po práci na volno, protože by si mohl v prostoru pro práci dělat v podstatě, co chce, co se mu líbí, a to není žádoucí. Tyto návyky by si mohl odnést i do výcviku. Proto by měl psovod zábavu povolit až mimo výcvikový prostor. Pokud psovod na výcvik používá dečku tak ji po ukončení sundá, a to značí pro psa konec tréninku. Trénink by měl skončit v tom nejlepší, to znamená, dokud pes pracuje s plným nasazením a zájmem a těší se na další práci.⁴⁰

5.2.7 Střídání terénů

Záchranný pes by měl umět najít a vyštěkat cizí osobu kdekoliv. To se samozřejmě nevztahuje na úkryty, jejichž nalezení není ve schopnostech psa vůbec. Při zkouškách a soutěžích se pro speciální práce používají různé typy objektů, ve kterých však pes může předvést, co se naučil a kde lze využít jeho fyzických i psychických vlastností. Jsou to například objekty, kde proběhla řízená demolice, stavby, bývalé fabriky nebo uměle vytvořené sutinové trenažéry.

Každý terén má svá specifika, je jinak fyzicky náročný na pohyb psa, je jinak obtížný z hlediska navětrání a upřesnění pachu, s jinými průduchy, úkryty atd. I když půjde o stejné typy objektů, nikdy nebudou úplně stejné. Zvláště sutiny při praktických nasazeních budou mít značné odlišnosti, protože žádný dům se nezřítí stejně a každý terén je originál.

Psovod se musí snažit, aby pes získal během výcviku, co nejvíce zkušeností s vyhledáváním a aby získal sebedůvěru ve vlastní schopnosti. Proto je nutné v tréninku střídát terény a prostředí, a to už od samého začátku výcviku, to znamená už při nácviku označení osoby. Pokud pes trénuje stále ve stejných objektech a sutinách, terén i úkryt si velmi dobře pamatuj a po několika cvičeních začne při hledání lajdačit a

⁴⁰SOUKUPOVÁ, I., 2013. *Výcvik záchranného psa pro práci v sutinách*. Nový Bydžov, 2013: QTEST., s. 24-28

ověřovat pouze místa, kde bývají ukryté osoby. V neznámém terénu pak bude nejistý a nespolehlivý.⁴¹

5.3 Zásady výcviku psů a podněty používané k výcviku

Výcvik psů můžeme provádět ve skupinách pod vedením odborného instruktora anebo jej psovod provádí sám. V každém případě musí v metodice výcviku zásadně postupovat od jednoduchých výkonů k těm složitějším a počáteční výcvik se vždy musí zlehčovat a postupně ztěžovat.

V procesu výcviku musí psovod vhodně a ve správný čas používat přinucení psa, povzbuzení psa a zákaz nežádoucí činnosti. A to jsou zásady, kterých se musí držet.

První zásadou je **Přinucení** je působení nepodmíněnými mechanickými podněty. Pes provádí požadovaný úkon jen po přinucení. Kromě mechanických nepodmíněných podnětů k přinucení psa provést požadovaný výkon lze použít i rozkaz ve výhružné intonaci, pokud byl na tuto výhružnou intonaci vytvořen podmíněný reflex.

Druhou zásadou **Povzbuzení** je působení psovoda na psa pro správně provedeném cviku. Z podmíněných i nepodmíněných podnětů k povzbuzení psa používám pochval „Hodný“, pohlazení a pamlsek.

A poslední **Zákaz** je přerušování nežádoucí činnosti psa povel. Při vypracování podmíněného reflexu na zákaz používáme povel „Fuj!“ a silné působení mechanického nepodmíněného podnětu (trhnutí vodítkem, úder, tlak, ...)⁴²

Podněty využívané během výcviku psů

Během výcviku působí cvičitel na jeho nervovou soustavu podmíněnými a nepodmíněnými podněty. Podnětem nazýváme všechno to, co působí na psa a jeho nervovou soustavu.

Nepodmíněným podnětem je podnět vyvolávající nepodmíněný reflex a jako příklad můžeme uvést, jak přinutit psa sednout.

„Příklad: aby cvičitel přinutil psa sednout, musí ho tlačit rukou na zád' směrem k zemi. Ruka cvičitele je v tomto případě nepodmíněným podnětem, vyvolávajícím

⁴¹SOUKUPOVÁ, I., 2013. *Výcvik záchranného psa pro práci v sutinách*. Nový Bydžov, 2013: QTEST., s. 41-42

⁴²NOVÝ, K., 1995. *Kynologická příručka*. Praha, 1995: Naše vojsko., s. 36

nepodmíněný reflex sednutí. Bude-li cvičitel tlačit rukou shora dolů ne v oblasti zádě, ale v oblasti hřbetu, pes si nesesedne, protože pro každý podnět je v centrálním nervovém systému psa jako by předem vyšlapaná cesta, po které se vzruch z určitých citlivých nervů velmi lehce přenáší na přesně určené pohybové nervy, jde k určitým svalovým skupinám, jejichž smrštěním se projevuje určité jednání psa (nepodmíněný reflex).“

Podmíněnými podněty, ze kterých se během výcviku vytvářejí podmíněné reflexy, jsou:

- a) povely
- b) posuňky
- c) různé zvukové signály
- d) pachy člověka nebo předmětu

Na počátku výcviku jsou pro psa podmíněné podněty bezvýznamné, avšak ve spojení s nepodmíněným podnětem se stanou pro psa podmíněným reflexním signálem, tj. povel pro určitou požadovanou činnost.⁴³

⁴³NOVÝ, K., 1995. *Kynologická příručka*. Praha, 1995: Naše vojsko., s. 36, 11-13

6 Pachová práce služebních psů

Výcvik služebních psů v pachových pracích je považován za nejtěžší obor výcvikářské práce. Na všech odborných zkouškách a závodech ve výkonu můžeme vidět, že pachové práce jsou pro většinu psů i psovodů nejtěžší překážkou.

Jak je možné, že pes je tvor s nejvyvinutějším čichem a práce pachových prací je pro něj nejobtížnější? Příčinu nemůžeme hledat v nedostatečných schopnostech psa, ale i ve složení pachu, teplotě vzduchu, na jeho vlhkosti, směru větru nebo v časové prodlevě.

Příčiny obtížnosti výcviku v pachových pracích jsou především v tom, že člověk v tomto oboru práce nedovede psu moc dobře tlumočit, co od něj žádá, a že ho k žádaným výkonům nemůže donutit násilím. Obtížnost také spočívá i v tom, že se jen velmi malý počet psovodů hodí pro cvičení a vedení psů stopařů, ale také v tom, že čich je nejslabším smyslem člověka, takže v tomto oboru máme jen velmi málo vlastních a přesných zkušeností.

Bezprostřední tělesné působení na psa, které je v jiných oborech základem výcviku, nevede k úspěchu při výcviku pachových pracích. Při výcviku stopařů se musí tedy postupovat jinak.

Práce při výcviku stopařů musí být založena na poznání několika hlavních skutečností. Jedna z nejdůležitějších skutečností je tedy ta, že základním smyslem psa je čich. Tento nejvyvinutější smysl u psa, doplněn i smysly jinými, je výsledkem dlouhého vývoje, kdy z původního divokého psa, který byl nucen bojovat o potravu a čichem si ji najít, se vyvinul pes dnešní doby. Základem je především tyto vlastnosti psovi vštěpovat a také usměrňovat výcvikem.

To, že pes pachy vnímá, že dovede různé pachy rozlišit a dovede sledovat stopy je výsledkem biologické zákonitosti získané a utvářené nutností opatřovat si potravu, rozmnožovat se. Avšak tato objektivní stránka musí být doplněna stránkou subjektivní, a to znamená zákrokem cvičitele. Bez zásahu a snahy cvičitele dobrého stopaře nelze vychovat.

Pokud chce psovod dosáhnout pozoruhodných, a hlavně stálých úspěchů ve výcviku stopařů, musí se alespoň v základech seznámit s teorií pachové práce psů. Pokud se nebude psovod zajímat o teorii bude to mít za následek, že pachová práce bude

na nižší úrovni, než práce v jiných disciplínách jako je například poslušnost. To samé platí pro cvičitele. Pokud chtějí, aby práce a úroveň stopařů byla vyšší je důležité, aby se cvičitelé také zabývali teoretickými úvahami.⁴⁴

6.1.1 Vlastnosti cvičitele psa stopaře

Cvičitel psa stopaře musí mít všechny kladné vlastnosti každého psovoda, který cvičí psa v jakémkoliv jiném oboru. To je především:

- a) láska ke psu
- b) klid
- c) sebevědomí
- d) důslednost
- e) pevná vůle
- f) vytrvalost a důslednost

Krátce před svou smrtí napsal kynolog Stephanitz ve svém posledním článku: *„Práce s pastýřským psem a se stopařem vyžadují nejtěsnější styk člověka se psem. Nejvíc záleží na dobrém poměru mezi psovodem a psem. Bez skutečné lásky psovoda k psovi nevznikne nikdy opravdové kamarádství, bez něhož je dokonalé spolupráce v tomto oboru nemožná. Bez ní nelze dosáhnout v pachových pracích skutečných, trvalých úspěchů. Jen ten pes, který svému psovodovi bezvýhradně důvěřuje, může překonat překážky, které se mu staví do cesty v těžkých soutěžích. Soulad mezi psovodem a psem musí být tak dokonalý, že se pes v každém případě musí sám z vlastního popudu snažit, aby splnil přání psovoda. Člověk a pes musí být spolu tak srostlí, jak je to jen při různosti těchto dvou tvorů možné, jinak schází bezpodmínečně nutný předpoklad úspěšné práce. Vytčeného cíle nelze v žádném případě dosáhnout násilným výcvikem.“*⁴⁵

Jednou z nejdůležitějších vlastností cvičitele je důslednost. Existují úspěšní cvičitelé, kteří mají „tvrdou“ ruku a jiní s rukou „jemnější. Je zřejmé, že tvrdší psovod se hodí více pro obránáře a jemnější více pro stopaře. Ale v každém oboru je nutné, aby byl psovod za všech okolností důsledný již od začátku až do konce a pro pachové práce

⁴⁴EIS, V., 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha, 2018: Naše vojsko., s. 7-10

⁴⁵EIS, V., 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha, 2018: Naše vojsko., s. 25

toto platí ještě mnohem více. Nedůsledný psovod není pro psa dostatečnou oporou a bez opory nikdy nevznikne mezi psem a psovodem potřebný soulad pro práci.

Velkou roli ve výcviku psa stopaře hraje důslednost psovoda během výcviku. Kdo chce dosáhnout rychlých úspěchů, nehodí se pro práci stopaře. Ani ten, kdo má všechny kladné vlastnosti pro výcvik, ale nemá dostatek času pro svého psa a nemá možnost s ním budovat kamarádský vztah i mimo dobu cvičení, není pro pachovou práci vhodný.⁴⁶

V každém případě sám psovod musí mít ve výcviku jasno, jakých výsledků má pes dosáhnout a jaké metody, postupy a prostředky k tomuto výcviku využije. V případě výcviku psů zaměřených na práci s pachovou stopou psovod dělí výcvik na:

- a) **začátky prací mladého psa**
- b) **začáteční práce s budoucím stopařem**
- c) **přeměna psa v pevného, jistého a čistého stopaře**
- d) **práce s první stopou**

ad. a) Začátky prací mladého psa

Pes, který se má stát dobrým a naruživým stopařem, má stopovat již od štěněte. Jakmile je štěně fyzicky schopné sledovat stopu, má stopovat, a to co nejčastěji. Samozřejmě není na místě vyvíjet na psa jakýkoliv nátlak. Způsob cvičení a celé práce musí vypadat jinak než u psa o rok staršího, který se má například naučit aportovat nebo pustit figuranta. S malým štěnětem by neměl především pracovat laik, ale zkušený a úspěšný cvičitel.

Je sice výhodné, pokud začne stopovat štěně už od útlého věku, ale to neznamená, že se nemůže vycvičit i pes starší. V takovém případě se musí ovšem počítat s tím, že je obtížnější přimět psa k tomu, aby se stopování věnoval plným zápallem, zejména měl-li předtím příležitost pracovat intenzivně v obraně nebo v jiných oborech.⁴⁷

⁴⁶EIS, V., 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha, 2018: Naše vojsko., s. 25-28

⁴⁷EIS, V., 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha, 2018: Naše vojsko., s. 43-44

ad. b) Začáteční práce s budoucím stopařem

Jak bylo uvedeno už v předešlé kapitole, pes má začít se stopováním, co možná nejdříve. Je velmi důležité, abychom se stopováním zabývali formou hry už od štěněte. Jako nejdůležitější základ pachových prací musíme vybudovat kamarádský poměr mezi stopařem a námi. Pokud přenecháme štěně nejdříve několik měsíců dětem jako hračku a sami se s ním nespřátelíme nemůžeme se potom divit, že štěně k nám nemá žádný přátelský vztah a nechce s námi spolupracovat.

Dobrý vztah s mladým zvířetem získáme nejlépe, když ho máme co nejvíce na blízku a když mu svou společnost co nejvíce zpřijemníme. Hrajeme si s ním, stále na něj vlídně mluvíme, mazlíme se s ním, chodíme na procházky a při každém poslechnutí psa mu dáme pamlssek nebo ho přátelsky pochválíme a pohladíme.

Již ve stáří 6 - 10 týdnů se má štěně s majitelem vesele tahat o naši starou ponožku nebo rukavici, která je silně posycena našim pachem. Toto tahání o „kořist“ má štěně v krvi a pokud tuto hru opakujeme pravidelně denně, pak tuto „senzaci“ štěně očekává na každé procházce.

Každé štěně je jiné, některá mají rádi aportování, jiná spíše hry na schovávanou. Štěněti bychom měli vymýšlet stále nové hry a dávat mu nové podněty. Postupně a nenásilnou formou bychom měli do hraní vpravit i trénink. Například přiběhne-li štěně obzvláště dychtivě, když vidí, že vytahujeme jeho hračku, odhodíme ji asi 5-10 metrů opačným směrem, než odkud štěně přibíhá. Štěně tuto svou hračku určitě uchopí. My štěně chválíme, ale nejdeme k němu a zůstaneme stát na svém místě. Štěně se chvíli se svojí hračkou tahá, a pak ji obyčejně začne vítězně nosit. Některé štěně pak přinese hračku přímo k nám. V toto případě štěně stále chválíme a vlídně opakujeme slovo „přines“. Pokud štěně přinese hračku až k nám vezmeme mu ji, co nejlídnějším způsobem, hračku strčíme do kapsy, dáme štěněti pamlssek a pokračujeme v procházce.⁴⁸

ad. c) Přeměna psa v pevného, jistého a čistého stopaře

Pevný stopař

Pevným stopařem je pes, který hledá tak, že sleduje po zemi lidskou stopu a nesnaží se, aby osobu nebo předměty našel s vysokým revírováním. Psa pevného stopaře

⁴⁸EIS, V., 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha, 2018: Naše vojsko., s. 52-56

poznáme nejlépe pokud přejde lom. Pevný stopař, když přejde lom, snaží se stopu znovu najít. Pes, který není pevným stopařem po přechodu lomu začíná revírovat.

Jistý stopař

Jistým stopařem je ten pes, který na stopě, na kterou byl uveden zůstane a nepřeházení na jinou křížující stopu starší nebo mladší, pokud rozdíl ve stáří stopy je více než tři minuty. Jistý stopař sleduje stopu podle jejího celkového pachu, který se liší od pachu starších nebo mladších stop.

Čistý stopař

Čistý stopař sleduje stopu jen podle individuálního pachu osoby, která ji kladla. Proto má tedy čistý stopař vždy setrvat na stopě, na kterou byl uveden, a nemá přejít na žádnou jinou ji křížující stopu, ani když se jedná o stopu přesně stejně starou, protože každá jiná stopa má jiný individuální pach. Práce, které může vykonávat čistý stopař nemůže vykonávat jiný stopař.

ad. d) Práce s první stopou

Už v prvních dvou až třech měsících může začít štěně pracovat na prvních stopách. Je výhodné, pokud umí štěně již předtím přinášet předměty.

Pokud má psovod možnost ze zahrady vyjít rovnou do luk a nemá východ na cestu nebo silnici dosáhne se hledání po stopě nejsnadnějším způsobem. Pomocník podrží psovodovi štěně na zahradě a psovo sám odchází. V chůzi ještě mluví na štěně, ve vratech na něj může ještě zavolat, a potom sám odchází do luk. Nechá otevřená vrata, zastaví se hned za nimi, šlape asi 1- 2 minuty v trávě na určité ploše sem a tam a odejde krátkými a pomalými kroky s větrem v zádech 100 - 200 kroků do luk. Tam se schová tak, aby měl, aby měl přehled po stopě až ke dveřím zahrady. Pomocník poté vypustí po domluveném čase štěně. Když štěně běží ke dveřím zahrady, pomocník opakuje několikrát vlídným hlasem „hledej“. Štěně na začátku poběží tam, kam ví, že chodí s psovodem na procházku. Když zjistí, že tam není bude se snažit orientovat zrakem a sluchem, psovod tedy nesmí být vůbec slyšet ani vidět. Když konečně štěně začne kroužit a zachytí pach stopy, ihned projeví zřejmou radost a běží po stopě k psovodovi, který je pěkně uvítá, dá mu pamlsk a pomazlí se s ním více než, kdy předtím. Tím bylo dosaženo, že štěně poznalo jisté faktory:

1. Že čich je nejspolehlivějším smyslem, který vede spolehlivě k cíli, i když jeho ostatní smysly selhaly.
2. Že se k cíli dostane tehdy, sleduje-li pach po zemi, nikoli pracuje-li s vysokým nosem proti větru, čímž štěně poznalo základní pravidlo stopování.

Úspěšný průběh této první práce na stopě je nesmírně důležitý pro celý pozdější vývoj stopaře. Především je důležité se vyvarovat častých chyb jako nezjistit směr větru a položit svou stopu proti němu nebo zapomenout na to, že pes nesmí psovoda upozorovat pomocí sluchu a zraku a psovod se stále hýbe a přemísťuje, aby na psa viděl.

Kdo nebydlí tak výhodně, že má bezprostředně za zahradou přístup do volné přírody, udělá první stopařský pokus poměrně daleko od svého domova na místě, kde při předchozích procházkách se štěnětem chvíli odpočíval. Známé místo pro první stopování psa a své velké odůvodnění a to, že v cizím terénu se pes může cítit rozčíleně natož ve známém prostředí, kde se cítí dobře, hledá rozvázněji neboť jej přitahuje jen přichylnost k psovodovi.

Základním pravidlem je především psa hlasitě, dlouho a okázale chválit, brát je do náruče, krmit pamlsky a ukázat mu největší radost, kterou máme, když psovoda po stopě našlo. Celý výcvik spočívá na vyvolání radosti u psa. Úspěch při stopování závisí převážně na tom, do jaké míry dovede psovod u štěněte vyvolat chuť ke stopování.

Po úspěšném vypracování předchozích stop na volno je třeba psa naučit na stopovací vodítko bez, kterého by nebylo možné psa správně vést a řídit jeho tempo.⁴⁹

Samozřejmě věkem štěněte přidáváme úrovně obtížnosti stopování, delší stopu a těžší rozeznávání pachů jako například různých pach nebo křížené stopy psovoda cizí osobou nebo pachové mezery. Nelze říct, kdy je vhodné obtížnost zvyšovat. Jen psovod zná dobře svého psa a ví, kdy je ten správný čas. Jak už bylo zmíněno několikrát, především je důležité nepřeskakovat jednotlivé kroky a cvičit se psem postupně.

Příklad: Trpasličí jezevčík v Japonsku

„Musím se s vámi podělit o historku o tom, jak se tento malý pejsek naučil používat svůj nos. V Japonsku je většina malých psů společenskými mazlíčky a tento nebyl výjimkou. Byl dospělý, al neměl žádné zkušenosti s tím, jak používat svůj nos k něčemu

⁴⁹EIS, V., 2018. *Pachové práce služebních psů*. Praha, 2018: Naše vojsko., s. 58-67

užitečnému. Vytvořili jsme cvik, při kterém měl najít pamlsky položené na zemi 2-3 metry od něj. Pes se na to celou dobu díval, ale když měl začít hledat, jenom očichával trávu kolem svých nohou a ani se nehnul. Až když jsme zkrátily vzdálenost na 30 centimetrů, pochopil, o co se jedná. A když už to pochopil, tak to pochopil pořádně. Začal důkladně a dychtivě hledat pod listy a spokojeně chroupal malé pamlsky, které našel. Během dvou tréninkových úseků se nám u tohoto psa podařilo prodloužit vzdálenost, ve které byly pamlsky umístěny, na 60-70 cm.“⁵⁰

⁵⁰KVAM LILL, A., 2012. *Pachové práce: království vůní*. Praha, 2012: PLOT., s. 30

7 Výzkumné šetření

Řízený rozhovor

Cílem rozhovoru bylo získání nových informací a zkušeností ohledně výcviku a práce záchranářského psa. Z tohoto důvodu byla použita metoda na půl volného rozhovoru, kdy bylo použito jak přímé dotazování, tak i doplňující informace od dotazovaného.

Pan Č. K. se věnuje záchranářské práci především v sutinách, ale i vyhledáváním utonulých osob. Jako kynolog záchranář pracuje již od roku 1990 a za tu dobu pracoval dohromady se 4 psy. Dříve mezi jeho oblíbené rasy patřil Boxer, ale nyní již 10 let pracuje s fenkou Německého ohaře. Intenzivně s ní cvičil už od tří měsíců, ale správný motiv a vycvičení psa jako takového mu trvalo tři roky. Pan Č. K. pracuje pod Svazem záchranných brigád kynologů ČR. S partou kynologů cvičí na spáleništi v Přední Výtoni a intenzita cvičení jsou tréninky jednou za čtrnáct dní nebo jednou za měsíc. Osobní výcvik psovoda a psa se doporučuje každý den minimálně hodinu, ale pokud psovod potřebuje se svým psem něco procvičit samozřejmě je čas delší.

Největší mise byla pro pana Č.K. v roce 2001, kdy se svým psem, tenkrát ještě fenkou Boxera, jel pomáhat vyhledávat osoby po zemětřesení v Indii. Vyzvala je mezinárodní organizace IRO. Bylo to velmi fyzicky, ale hlavně psychicky náročné. Bohužel je organizace vyzvala až po delší době, takže nacházeli jen mrtvé. Hledali celkem 4 dny. Při takové misi je důležité, aby pes uměl šetřit silami. Pes zhruba 20 minut hledá a 30 minut odpočívá.

Pan Č.K. jezdí i k vyhledávání utonulých osob, kdy je vyzván HZS, aby byl nápomocen. Uvedl příklad, kdy dostali informaci o možné utonulé osobě u přehrady Orlík.

Postup při vyhledávání místa, kde se nachází tělo osoby, je následující. Psovod se psem vždy vyjede na člunu a pes větří. Při nalezení pachu začne štěkat. Místo se musí označit bójí a vyzve se specializovaný potápěčský tým, který dané místo prohledá. V tomto případě fenka vypátrala stopu, kdy byl utonulý 18 metrů pod vodou, což je opravdu skvělý výkon psa.

Jednou za deset let se dělá takzvaný ATEST, který není pro mnohé vůbec jednoduchý. Atest je přezkoušení za dne i v noci a hledají se živé subjekty. Začíná se dopoledne, kdy se sejde 8–10 psovodů a postupně jsou psi přezkoušeni. Na vyhledání

je 30 minut a je nutné najít všechny figuranty, pokud počet pes nesplní atest nezíská. Je povoleno jen jedno falešné označení a háček je v tom, že psovod předem neví, kolik figurantů má se svým psem hledat.

Vzhledem k opravdu bohatým teoretickým vědomostem i praktickým zkušenostem, byl tento záchranář požádán o rozhovor, jehož cílem bylo získat odpovědi na následující otázky.

Otázky k rozhovoru:

1. Jaká jsou podle Vás vhodná plemena psů pro záchranářskou práci?
2. Jaké vlastnosti by měl pes mít?
3. Jaké je vybavení záchranáře a vybavení psa?
4. Jak udržíte zájem psa?
5. Za jakých podmínek cvičíte?
6. Učíte se také slaňování se psem?
7. Jaké jsou podmínky na figuranta?
8. Jak pes dává najevo nález?
9. Rozpozná pes živou a mrtvou osobu?

Odpověď na otázku č. 1:

Některá plemena jsou lépe vycvičitelná, některá samozřejmě hůře. Já pracuji s Německým ohařem, který je vlastně myslivecký pes, ale tato práce s ním jde velice dobře. U nás v klubu máme nejmenší rasu psa Jack Russel.

Odpověď na otázku č. 2:

Pes by měl mít určitě sebevědomí, ale vše ostatní je především na psovodovi a jeho motivaci.

Odpověď na otázku č. 3:

Vybavení je předepsané. U psovoda je to pracovní uniforma, rukavice, helma, čelovka, a potom motivace, kterou psovod používá. Pamlsky, pešek, hračka.

U psa to je záchranná dečka. Pokud ji nasadíme psu, ten ví, že po jejím nasazení bude práce, ale zároveň není moc bezpečná.

Při pohybu v sutinách hrozí zadrhnutí za kámen apod.

Při atestu je od komise dokonce zakázána. Potom může mít pes například světlo na krku, pokud ho pošleme hledat do tmy třeba v jeskyni.

Odpověď na otázku č. 4:

Pes jde většinou do všeho naplno, ale určitě je důležitá stálá motivace. Já hledal motivaci u mojí fenky asi tři roky a skončil jsem stejně u pamlsků.

Odpověď na otázku č. 5:

Cvičíme za všech podmínek. Když nás někde bude potřeba taky se nejdřív nepodíváme na počasí. Pes by měl vydržet +35 o C nebo mráz až -20 o C.

Odpověď na otázku č. 6:

Samozřejmě. 2x ročně máme povinné školení s instruktorem na slaňování se psem. Pes má svojí slaňovací dečku a buď se s námi slaňuje na zádech nebo na prsou. Když je ale opravdu potřeba, zavolají se většinou profesionálové, kteří jsou na to specializovaní.

Odpověď na otázku č. 7:

Podmínky na figuranta vyloženě určené nejsou, ale hlavně nesmí trpět klaustrofobií. Při výcviku se musí figurant například zahrabat do hlubokého sněhu a tam vydržet, než ho pes najde a v tomhle případě klaustrofobie opravdu na místě není. Figuranta může udělat psovi i sám psovod, a to hlavně v začátcích.

Odpověď na otázku č. 8:

Pes dává najevo nález štěkáním. Musí zůstat na místě a hlavou určit, kde osoba je. Když kouká dolů, je dole, když vzpřímeně nahoru, je ve výšce.

Odpověď na otázku č. 9:

Ano a dokonce musí. Pes to pozná podle pachu a měl by to dát najevo ještě před tím, než k němu psovod přijde. Je to znát na jeho náladě a štěkání. Při nalezení živé osoby štěká vždy radostně a těší se na odměnu.

Pan Č. K. mi na konci ještě řekl, že vyhledávání v sutinách je pro kynology taková královská disciplína. Koncentrace psa musí být maximální od samého začátku. Psovod za psem nemůže a pes musí hledat sám. V dnešní době má už i pes svůj GPS, která psovodovi práci hodně usnadní jen není nejlevnější. Jedna stojí 25000,-.

Závěr

Cíle, které byly vytyčeny v úvodu této práce, byly dosaženy. Práce tak obsahuje informace a poznatky odborníků o možnostech služebních, zejména záchranářských, psů pro využití při pátrání po osobách. Jsou zde prezentována vhodná plemena psů, jejich možnosti nasazení i způsoby výchovy a výcviku.

Pro splnění vytyčených cílů práce byly použity metody strukturovaného rozhovoru, logického myšlení, analýzy, syntézy a dedukce získaných odborných informací.

V teoretické části byly na základě odborné literatury charakterizovány a rozvedeny obecné pojmy, které úzce souvisejí s kynologií, historie kynologie, a především práce psů v různých složkách IZS.

V praktické práci byla použita metoda řízeného rozhovoru z posledních zkušeností kynologa Č.K., a také souhrn poznatků autorky z výcviku kynologů spolku záchraných brigád na spáleništi u Přední Výtoně.

Autorka práce se zúčastnila již zmíněného výcviku kynologů na spáleništi u Přední Výtoně. Jednalo se o výcvik zaměřený na nalezení pohřešované osoby, v tomto případě, se jednalo o nalezení schovaných figurantů v lese. Druhým tématem tohoto praktického nácviku bylo, společné pátrání po pohřešovaných osobách, které představovali figuranti, za aktivní účasti psovoda se psem podle navigace GPS. Plemena psů, která se účastnila výcviku, byla v tomto případě velmi rozmanitá. Od Border Kolií až po Německé Ohaře. Každá skupina psovodů měla svého mentora, který určoval styl a pořadí. Přestože takovéto i výcviky psovodů, záchranářů, i psů, specialistů, jsou mezi záchranáři velmi častá, i v tomto případě se výcviku psovodů účastnilo velké množství psovodů i psů i přes špatné a nepříznivé počasí.

Výcvik služebních psů není otázkou jednoho roku, ale mnoha let výchovy, výcviku, zdokonalování vlastností a dovedností jak samotného psa, tak i psovoda. Neexistuje vyložené nevhodné plemeno pro služební práci, jen se musí najít takové, které se pro danou složku hodí. Pro hledání v sutinách v malých prostorách nebudeme nasazovat dogu, ale zároveň pro hledání na horách v zimních podmínkách nenasadíme Jack Russela. Vše je jen o praxi a spoustu trpělivosti což je podložené poznatky, které autorka při tvorbě práce získala.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. RULC, L. *Dějiny služební kynologie*, Praha: CanisTR, 2010. 416 s. ISBN 970-80-904210-3-5
2. ŠEBKOVÁ, N., HARTL, K. *Kynologie*, Praha: Česká zemědělská universita v Praze, 2007. 130 s. ISBN 978-80-213-1617-1
3. NOVÝ, K. *Kynologická příručka: Příručka pro výcvik psa*, Praha: Naše vojsko, 1995. 159 s. ISBN 80-206-0503-7
4. SOUKUPOVÁ, I. *Výcvik záchranného psa pro práci v sutinách*, Nový Bydžov: QTEST, 2013. 178 s.
5. EIS, V. *Pachová práce služebních psů*, Praha: Naše vojsko, 2018. 155 s. ISBN 978-80-206-1705-7
6. KVAM, L.A. *Pachové práce: Království vůní*, Praha: Plot, 2012. 114 s. ISBN 978-80-7428-150-1
7. KOMOLÝ, A. *Výcvik služebního psa*, 2. vydání, Praha: Naše vojsko, 1965. 300 s. ISBN 28-047-65
8. STUHLÝ, I. *Velká ilustrovaná kynologická encyklopedie: Naučný slovník kynologický*, Praha: Marvil, 2015. 914 s. ISBN 978-80-260-5119-0

Elektronické zdroje

1. BEJČKOVÁ, L., *Kynologie v integrovaném záchranném systému, úloha a úkoly kynologické služby při řešení mimořádných událostí* [online]. Kladno, srpen 2017 [cit.2019-02-23]. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze. Vedoucí kvalifikační práce: Ing. Josef Sedlák. Dostupné z WWW: <https://dspace.cvut.cz/bitstream/handle/10467/74943/FBMI-DP-2017-Bejckova-Lenka-Bejckova.pdf?sequence=-1>
2. TICHÁ, V., *Kynologie v České republice* [online]. Praha: ČMKU, 1.1. 2010 [cit.2019-02-11]. Dostupné z WWW: <http://www.cmku.cz/cz/detail-clanku/kynologie-v-ceske-republice-120>
3. SEDLÁK, J., *Brácha pes* [online]: Jaroslav Sedlák, 18.2. 2018 [cit.2019-02-26], Dostupné z WWW: <http://jaroslav-sedlak.cz/0-v-pritmi-historie-sar/>
4. LACEK, M., *Právní aspekty využití psa v ozbrojených složkách* [online]. Brno, 2008/2009 [cit.2019-02-12]. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Dostupné z WWW: https://is.muni.cz/th/tkg05/fles_Bakalarska_prace.pdf
5. SLUPSKÝ, J., *Využití psů v bezpečnostních službách* [online]. Zlín, 2018 [cit.2019-02-20]. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Dostupné z WWW: https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/43711/slupský_2018_dp.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
6. BOCIÁNOVÁ, G., *Psí rasy* [online]. Brno [cit.2019-02-17], Dostupné z WWW: <https://www.psirasy.cz/provozovatel-webu/>
7. HZS ČR. *Kynologie v IZS* [online]. Praha: Hasičský záchranný sbor České republiky, 2019 [cit.2019-02-26]. Dostupné z WWW: <https://www.hzscr.cz/clanek/kynologie-v-integrovanem-zachrannem-systemu-65558.aspx>
8. POLICIE ČR. *Odbor služební kynologie* [online]. Praha: Policie České republiky, 2019 [cit.2019-02-26]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

9. NOVOTNÁ.Z., Psí záchranáři [online]. Spokojenypes.cz, 2016 [cit.2019-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.spokojenypes.cz/psi-zachranari/>

Přílohy

Malý kynologický slovník

Aport: Na signál psovoda má pes vyběhnout a hozený předmět přinést zpátky k němu

Figurant: Osoba, která pomáhá při tréninku

Pachová cesta: Cesta, kterou psovod nebo jeho pomocník vytvoří tím, že poběží cikcak tam a zpátky, aby pach ulpěl na vytyčeném území, nejlépe 3-4 metry širokém a 10-15 metrů dlouhém.

Stopa: Otisk na podkladu, po němž něco nebo šel, například otisk nohou, stopy vozidla na cestě. Někdy jsou patrné, ale většinou je nevidíme. Ve stopě zůstane spousta molekul, proto vydává pach, který pes cítí.

Stopování: Pomocí čichu má pes sledovat stopu v terénu na různém podkladu.

Vyhledání stopy: pes má hledat v terénu do té doby, než lokalizuje stopu a začne ji sledovat.⁵¹

⁵¹KVAM LILL, A., 2012. *Pachové práce: království vůní*. Praha, 2012: PLOT., s. 111-113

Záznam ze dne 16.3.2019

Dne 16.3. proběhl na spáleníšti u Přední Výtoně výcvik záchranných psů na téma „Najdi ztracenou osobu“ na, který byla autorka osobně pozvaná panem Č. K. ze „Svazu záchranných brigáda kynologů ČR“.

Počasí v tento den bylo velmi špatné, všude plno sněhu, mlha a déšť. Podmínky pro výcvik bylo proto zhoršeny. Výcvik probíhal už od pátku 15.3. a cvičilo se především v lese kousek za spáleníštěm. Psovodi se svými psi byli rozděleni do dvou skupin na začátečníky a pokročilé. Vzhledem k počasí jsem byla autorka poslána ke skupině začátečníků, protože ve skupině pokročilých pracovali pomocí GPS navigace, kdy psovod se svým psem dostal pokyny, kde se osoba nachází a museli ji společně najít.

Ve skupině začátečníků probíhal výcvik jinak. Paní Bára a paní Zuzka si vedly svůj oddíl nováčku a vše tam korigovaly. Psů v této skupině bylo 5 a byli rozdílní věkem i rasou, od belgického vlčáka až po border kolii.

Byly celkem tři menší disciplíny. První bylo schování figuranta za strom, kdy figurant zavolal jména psa, pes měl figuranta najít a označit ho štěkáním. Další bylo odběhnutí dvou figurantů, kdy pes oba dva viděl, kam odbíhají. První figurant si běžel někam sednout, druhý někam lehnout a pes měl za úkol pět oba dva najít a označit štěkáním. Třetí, myslím že nejobtížnější disciplína byla ta, kdy pes neviděl, kudy figurant běží, ten se mu schoval a pes ho musel najít bez volání a jakékoliv známky pomoci. Autorka si mohla udělat figuranta také a bylo to pro ni velkým zážitkem. Dělal figuranta první disciplíny a byla velmi překvapená, jak ji fenka Išty dokázala rychle najít.

Při pozorování cvičení si autorka všimla, jak je každý pes sice rozdílný, ale jedno mají společné, a to chuť a radost k práci. V momentě, kdy ví, že mají hledat nemůžou se dočkat až je psovod vypustí. Při otázce, čím to je, bylo řečeno, že je opravdu důležitá správná motivace psa a on, když ví, že na konci bude pochvala a pamlssek, není důvod, aby do toho nešel s nadšením.

A důležitý poznatek, který si autorka také odnesla je ten, že bez nadšení psovoda a figuranta nemůže žádný výcvik fungovat.